

ZIELONE OKO

PRACOWNIA OCHRONY ŚRODOWISKA

**Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska**

Autor:
mgr inż. Krzysztof Okraśniński

Świdnica, 17.07.2023 r.

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	5
I.1. Wstęp	5
I.2. Podstawa prawna	6
I.3. Zawartość	6
I.4. Metodyka	8
II. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.....	10
III. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU WSPÓLNOTOWYM, KRAJOWYM I REGIONALNYM	21
III.1. Polityka i przepisy Unii Europejskiej	21
III.2. Dokumenty krajowe.....	23
III.3. Dokumenty regionalne i wojewódzkie	25
IV. ANALIZA ZGODNOŚCI OCENIANEGO DOKUMENTU Z POLITYKĄ OCHRONY ŚRODOWISKA.....	28
V. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ŚRODOWISKOWYCH.....	31
V.1. Położenie	31
V.2. Charakterystyka społeczno - gospodarcza	32
V.3. Główne źródła antropopresji.....	33
V.4. Wody powierzchniowe	34
V.5. Wody podziemne.....	38
V.6. Powierzchnia ziemi i uwarunkowania geologiczne	40
V.7. Uwarunkowania przyrodnicze	43
V.8. Ryzyko wystąpienia podtopień i powodzi	44
V.9. Uwarunkowania akustyczne	47
V.10. Klimat i jakość powietrza	47
VI. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	49
VI.1. Problemy systemowe	49

VI.2. Główne wyzwania ochrony środowiska w analizowanym rejonie	49
VI.3. Prognoza zmian zachodzących w środowisku	50
VII. ANALIZA I OCENA ZNACZĄCYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO.....	51
VII.1. Oddziaływanie na wody powierzchniowe i podziemne	52
VII.2. Strategia a oddziaływanie na klimat i adaptacja do skutków zmian klimatycznych ..	52
VII.3. Oddziaływanie na bioróżnorodność i środowisko przyrodnicze	53
VII.4. Oddziaływanie na jakość życia i zdrowie ludzi.....	55
VII.6. Oddziaływanie na powierzchnię ziemi	56
VII.7. Oddziaływanie na krajobraz i dobra kultury.....	56
VII.8. Oddziaływanie na powietrze i klimat akustyczny	56
VI.9. Oddziaływania skumulowane z innymi dokumentami strategicznymi	57
VII.9. Oddziaływanie transgraniczne.....	58
VI.10. Wpływ na środowisko w przypadku odstąpienia od realizacji projektowanego dokumentu.....	58
VIII. PROPOZYCJA ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH.....	59
IX. ŚRODKI ZAPOBIEGAJĄCE ORAZ OGRANICZAJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	61
X. PROPONOWANE METODY ANALIZY ŚRODOWISKOWYCH SKUTKÓW WDRAŻANIA OCENIANEGO DOKUMENTU	64
XI. WNIOSKI.....	66
XII. WYKORZYSTANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE.....	67
XIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	69

Załącznik:

1. Oświadczenie autora prognozy

WYKAZ SKRÓTÓW

PGW	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Dz. U.	Dziennik Ustaw
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główne zbiorniki wód podziemnych
JCW	Jednolita część wód
JCWP	Jednolita część wód powierzchniowych
JCWPd	Jednolita część wód podziemnych
OOŚ	Ocena oddziaływania na środowisko
OZE	Odnawialne źródła energii
PMŚ	Państwowy Monitoring Środowiska
Prognoza ooś	Prognoza oddziaływania na środowisko
SAT	Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska
SOOŚ, strategiczna OOŚ	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
UE	Unia Europejska
UOOŚ	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

I. WPROWADZENIE

I.1. Wstęp

Przedmiotem niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko jest projekt *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska* (dalej: Strategia). Dokument ten został poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (dalej: SOOŚ).

Prognoza oddziaływania na środowisko jest podstawowym dokumentem merytorycznym sporządzanym dla potrzeb przeprowadzenia postępowania w sprawie SOOŚ. Celem przeprowadzenia SOOŚ jest spełnienie wymogu prawnego oraz przeprowadzenie merytorycznej analizy takich zagadnień, jak m.in.:

- 1) analiza zgodności ocenianego dokumentu z celami ochrony środowiska ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym i regionalnym,
- 2) identyfikacja stanu tych elementów środowiska, które mają związek z zastosowaniem ustaleń wynikających z ocenianego dokumentu,
- 3) analiza środowiskowych skutków wdrożenia ustaleń ocenianego dokumentu,
- 4) analiza rozsądnych rozwiązań alternatywnych,
- 5) zaproponowanie działań mających na celu zapobieganie lub ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko,
- 6) zaproponowanie sposobów monitorowania skutków stosowania ocenianego dokumentu pod kątem ochrony środowiska.

Analizując funkcję prognozy oddziaływania na środowisko, należy mieć na uwadze cel dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, wyrażony w art. 1:

- zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska,
- przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów w celu wspierania zrównoważonego rozwoju.

Polskie przepisy (w ślad za wymaganiami prawa Unii Europejskiej) wskazują, że prognoza powinna zawierać **racjonalnie wymagane informacje**, z uwzględnieniem:

- obecnego stanu wiedzy i metod oceny,
- zawartości i poziomu szczegółowości planu lub programu,
- funkcji ocenianego dokumentu w procesie podejmowania decyzji,
- zakresu, w jakim niektóre sprawy mogą zostać właściwiej ocenione na różnych etapach tego procesu.

Dla określenia funkcji prognozy znamienne jest także art. 8 dyrektywy 2001/42/WE; wskazuje on, że ustalenia tego dokumentu powinny być uwzględnione w czasie przygotowania

planu lub programu oraz przed jego przyjęciem lub poddaniem procedurze ustawodawczej, a także w dokumencie podsumowującym przebieg SOOŚ.

To oznacza, że **w prognozie oddziaływania na środowisko muszą się znaleźć przede wszystkim te informacje, które mogą mieć wpływ na zapisy ocenianego dokumentu i na praktyczną realizację jego ustaleń** - a zatem nie wszystkie, lecz tylko istotne, racjonalnie uzasadnione i mogące mieć realne przełożenie na treść dokumentu będącego przedmiotem SOOŚ. Dyrektywa wymaga przedstawienia w prognozie informacji skupiających się na kwestiach związanych wyłącznie ze **znaczącym** wpływem na środowisko.

Należy podkreślić, że przedstawiona w niniejszej prognozie ocena dokumentu strategicznego nie jest tożsama z udzieleniem choćby wstępnej zgody na realizację przedsięwzięć (m.in. inwestycji) i innych fizycznych ingerencji w środowisko.

I.2. Podstawa prawna

Zasadniczą podstawą prawną sporządzenia niniejszej prognozy oraz przeprowadzenia SOOŚ są przepisy prawa polskiego (ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, o udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, dalej: UOOŚ) i wspólnotowego (dyrektywa 2001/42/WE). Wynikają z nich m.in. następujące ustalenia:

- 1) przeprowadzenia strategicznej OOŚ wymagają projekty takich dokumentów, jak m.in. plany i programy dotyczące m.in. zagospodarowania przestrzennego i wykorzystania terenu (art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/42/WE, art. 46 UOOŚ),
- 2) w ramach strategicznej OOŚ sporządza się prognozę oddziaływania na środowisko (art. 5 dyrektywy 2001/42/WE, art. 51 UOOŚ),
- 3) prognoza oddziaływania na środowisko oraz dokument będący przedmiotem strategicznej OOŚ wymagają przeprowadzenia konsultacji ze społeczeństwem oraz odpowiednimi organami administracji (art. 6 dyrektywy 2001/42/WE, art. 54 UOOŚ),
- 4) procedura strategicznej OOŚ jest zintegrowana z procedurą oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 (art. 55 ust. 2 UOOŚ, art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory).

I.3. Zawartość

Zawartość niniejszej prognozy jest zgodna z art. 51 ust. 2 UOOŚ. Przepis ten wskazuje, że prognoza oddziaływania na środowisko powinna:

- 1) zawierać:
 - a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
 - b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
 - c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,

- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
 - e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
 - f) oświadczenie autora lub kierującego zespołem autorów o spełnieniu wymagań wymienionych w art. 74 ust.2 UOOŚ (załącznik do niniejszego dokumentu);
- 2) określać, analizować i oceniać:
- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
 - b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
 - c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
 - d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
 - e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;
- 3) przedstawiać:
- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
 - b) rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Trzeba podkreślić, że przepisów określających zawartość prognozy nie można odczytywać w oderwaniu od przepisów określających jej funkcję; oznacza to, że dokument ten musi zawierać:

1) informacje racjonalnie wymagane, adekwatne do charakteru ocenianego dokumentu,

2) informacje, które mogą mieć faktyczne przełożenie na treść ocenianego dokumentu,

- a więc nie wszystkie informacje, lecz tylko te, które można uznać za racjonalnie wymagane.

Warto również zaznaczyć, że rolą SOOŚ nie jest analiza stricte formalno-legislacyjna odnosząca się do zasad techniki prawodawczej.

Zakres i stopień szczegółowości niniejszej prognozy został uzgodniony w trybie art. 53 UOOŚ z:

- Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Krakowie (pismo z dnia 13.12.2022 r., znak: ST-I.411.1.2.2022.DK),
- Małopolskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (pismo z dnia 09.12.2022 r., znak: NS.9022.10.122.2022).

I.4. Metodyka

Prognoza składa się z głównych merytorycznych bloków, które obejmują następujące zasadnicze elementy: charakterystyka ocenianego dokumentu, opis uwarunkowań strategicznych i środowiskowych mających znaczenie dla ocenianego dokumentu, strategiczna ocena oddziaływań środowiskowych oraz katalog rekomendacji w zakresie udoskonalenia ocenianego dokumentu i monitorowania skutków jego wdrażania.

Materiałem wyjściowym do analizy był projekt Strategii przekazany wykonawcy niniejszej prognozy. Pierwszym zasadniczym krokiem analizy środowiskowej była analiza uwarunkowań prawnych i strategicznych mających znaczenie dla ocenianego dokumentu. Kolejnym działaniem było pozyskanie informacji o poszczególnych komponentach środowiska z dokumentów źródłowych o charakterze przekrojowym, danych opracowywanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (dalej: PMS) koordynowanego przez służby Inspekcji Ochrony Środowiska oraz danych o obszarach ochrony przyrody. Przeprowadzono kwerendę danych i analizę studialną dostępnych materiałów zawierających informacje na temat uwarunkowań środowiskowych.

Przy prowadzonych pracach wykorzystano dane teledetekcyjne i kartograficzne, opracowanie planistyczne, dokumenty strategiczne i prace studialne. Uwzględniono ustalenia strategicznych ocen oddziaływania na środowisko oraz dokumentów strategicznych określających politykę ekologiczną. Przeanalizowano uwarunkowania wynikające z map hydrograficznych, sozologicznych, hydrogeologicznych, geośrodowiskowych, geologicznych, map zagrożenia powodziowego oraz innych opracowań kartograficznych dostępnych poprzez geoportale i serwisy geoinformatyczne prowadzone przez jednostki administracji publicznej.

Przy opisie uwarunkowań środowiskowych skupiono się na tych zagadnieniach tematycznych, które mają znaczenie dla oceny skutków realizacji analizowanego projektu Strategii (zgodnie z dyspozycją art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. b UOOŚ, wedle którego prognoza oddziaływania na środowisko powinna określać stan środowiska wyłącznie na obszarach objętych przewidywanym i znaczącym oddziaływaniem). Dane te pozwoliły na zidentyfikowanie zasadniczych uwarunkowań środowiskowych mających merytoryczny związek z ustaleniami ocenianego dokumentu.

Wyniki tej oceny były wstępnym krokiem do weryfikacji ocenianego dokumentu pod kątem tego, czy jego ustalenia są adekwatne do uwarunkowań strategicznych

i środowiskowych w zakresie objętym ustaleniami Strategii. Ustalenia te prowadzone były równoległe z oceną oddziaływań na środowisko, jakie będą się wiązały z praktycznym wdrażaniem ustaleń Strategii. Analizowano również opis skutków, które mogą wystąpić w przypadku odstąpienia od przyjęcia ocenianego dokumentu.

Kolejnym krokiem było sformułowanie rekomendacji odnośnie do zmiany treści ocenianego dokumentu lub zasad jego wdrażania. Działanie to zostało zintegrowane z zaproponowaniem rozwiązań eliminujących i minimalizujących negatywne oddziaływanie na środowisko. Następnym etapem było sformułowanie propozycji monitorowania skutków wdrażania ustaleń Strategii pod kątem ochrony środowiska.

Stopień szczegółowości treści niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko jest adekwatny do charakteru ustaleń ocenianego dokumentu. Oznacza to, że przeprowadzone analizy opierają się przede wszystkim na opisowej i jakościowej identyfikacji kluczowych oddziaływań, jakie mogą wystąpić w związku z praktycznym stosowaniem Strategii. Szczegółowa analiza konkretnych działań i przedsięwzięć może być przeprowadzona jedynie na etapie postępowań administracyjnych (np. na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, decyzji udzielającej pozwolenia na budowę) oraz przy dokonywaniu zgłoszeń budowlanych. Niemniej, podczas prac nad niniejszą prognozą odniesiono się do prognoz oddziaływania na środowisko wykonanych dla dotychczas obowiązujących dokumentów strategicznych.

II. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska (Strategia) stanowi dokument rozwoju ponadlokalnego w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (dalej: ZIT) to forma współpracy samorządów współfinansowana z funduszy Unii Europejskiej, wynikająca z ustaleń unijnego rozporządzenia 2021/2060¹ oraz ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. ZIT pozwalają połączyć finansowanie z różnych osi priorytetowych jednego lub kilku programów operacyjnych do celów interwencji wielowymiarowych i międzysektorowych, zapewniając implementację zintegrowanej strategii dla określonego terytorium.

ZIT jest instrumentem wspierającym rozwój terytorialny i promującym partnerski model współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego. Celem wdrażania ZIT jest:

- 1) budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym;
- 2) wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego w zakresie przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT;
- 3) wspieranie realizacji projektów i zdolności do pozyskania środków z różnych źródeł.

Realizacja ZIT zwiększa wpływ miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie na kształt i sposób realizacji działań na ich obszarze, w tym w szczególności działań wspieranych w ramach polityki spójności, poprzez realizację projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów oraz skoordynowanego świadczenia usług publicznych na rzecz mieszkańców Miejskich Obszarów Funkcjonalnych. Przy pomocy ZIT samorzady miast i ich obszarów funkcjonalnych mogą wspólnie realizować inwestycje dofinansowane ze środków finansowych UE. Ważnym aspektem wdrażania tego instrumentu jest zintegrowane podejście do realizacji działań odpowiadających na potrzeby określone w strategiach terytorialnych. Strategia ZIT stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych dla partnerów porozumienia.

Zgodnie z art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przez obszar funkcjonalny rozumie się „*obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego); szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny*”.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (przyjęta uchwałą Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., którą poprzedzało m.in. przeprowadzenie SOOŚ) wyznaczała na terenie województwa 6 miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF); jednym z nich jest MOF Tarnowa.

Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska zrzesza samorzady gminne z północno-wschodniej części województwa małopolskiego. Tworzy je 18 jednostek terytorialnych, którymi są miasta i gminy: Tarnów (gmina miejska i gmina wiejska), Dąbrowa Tarnowska, Ciężkowice, Radłów, Ryglice, Tuchów, Wojnicz, Zakliczyn, Żabno, Lisia Góra, Pleśna, Rzepiennik Strzyżewski, Skrzyszów, Szerzyny, Wierzchosławice i Wietrzychowice. Swym zasięgiem obejmuje gminy powiatu tarnowskiego (poza jedną tj. gminą wiejską Gromnik) oraz Dąbrowę Tarnowską zlokalizowaną w powiecie dąbrowskim. SAT zajmuje łączną powierzchnię 1 530 km², co stanowi 10,08% powierzchni całego województwa, a jego mieszkańcy stanowią 5,88% ogółu populacji Małopolski.

Dla realizacji celów Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska została opracowana Strategia będąca przedmiotem SOOŚ i niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko. Strategia stanowi narzędzie zarządzania rozwojem poprzez wykorzystanie planowanych do uruchomienia źródeł finansowania w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 (dalej: FEM), który został przyjęty uchwałą nr 1455/21 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 12.10.2021 r. (po uprzednim przeprowadzeniu SOOŚ).

Jest to bardzo istotny aspekt w kontekście oceny Strategii - bowiem wszystkie projekty aplikujące o wsparcie z ww. Programu:

- 1) będą musiały wpisywać się w kierunki ww. Programu, które zostały pozytywnie ocenione w ramach SOOŚ,
- 2) będą podlegały rygorystycznej ocenie pod kątem zgodności z unijnymi przepisami o ochronie środowiska (w tym m.in. dyrektyw przyrodniczych, ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywy o ocenach oddziaływania przedsięwzięć na środowisko),
- 3) będą podlegały ocenie zgodności z zasadą DNSH (z ang. „*do no significant harm*”, tj. „nie czyni poważnych szkód” w środowisku naturalnym) wynikającą z art. 3 i 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje²; ww. Program zakłada (w ślad za przepisami UE), że wszystkie działania i inwestycje będą mogły uzyskać wsparcie finansowe jedynie pod warunkiem zapewnienia zgodności z zasadą DNSH - a to oznacza, że konieczne będzie w szczególności:

² kompleksowe omówienie zagadnienia dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju i Technologii: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/zrownowazone-finansowanie>

- a) zapewnienie zgodności z 6 celami środowiskowymi³ wskazanymi w art. 9 ww. rozporządzenia,
- b) zapewnienie zgodności z „technicznymi kryteriami kwalifikacji” ustanowionymi częściowo w rozporządzeniu Komisji (UE) 2021/2139⁴ (na 2023 r. zostanie przyjęte rozporządzenie uzupełniające, na razie znajduje się ono w fazie konsultacji między rządami państw UE); zawierają one szereg ustaleń prośrodowiskowych m.in. dla obiektów budowlanych⁵.

Celem nadrzędnym analizowanej Strategii jest zrównoważony rozwój Aglomeracji Tarnowskiej w oparciu o posiadane potencjały i synergię. Przepisano mu 3 cele strategiczne:

1. Rozwinięta infrastruktura społeczna oraz dostęp do wysokiej jakości usług.
2. Rozwój zmierzający do zeroemisyjności, zasobooszczędności i gospodarki obiegu zamkniętego.
3. Ochrona środowiska, transformacja energetyczna oraz adaptacja do zmian klimatu.

Realizacji tych celów mają służyć cele szczegółowe oraz wynikające z nich „projekty zintegrowane”. Cele i działania Strategii przedstawiono w tabeli nr 1.

Wyrazem realizacji celów i działań Strategii mają być „projekty zintegrowane” - zostały one przedstawione w tabeli nr 2.

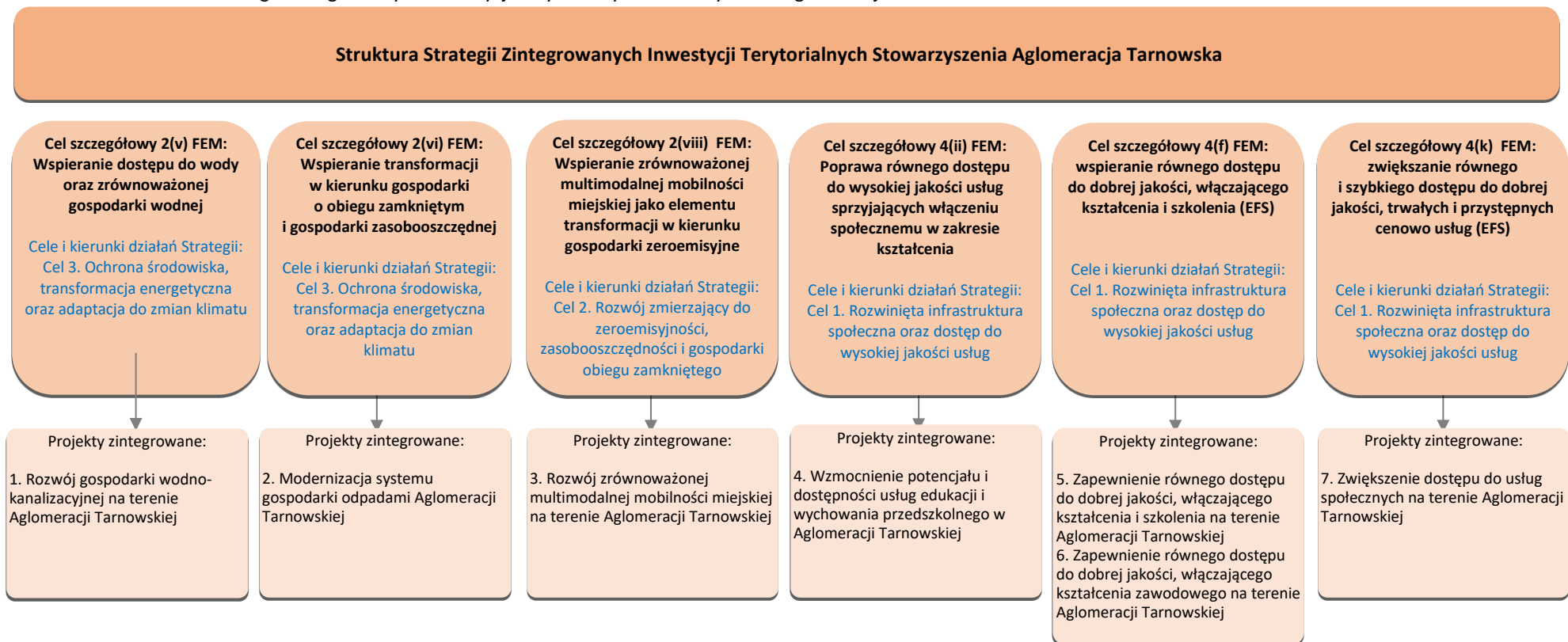
Projekt Strategii zawiera informacje o zarządzaniu i monitorowaniu; zakładane jest cykliczne (i doraźne) raportowanie. Warto pamiętać, że zgodnie z art. 18 rozporządzenia UE 2021/1060, programy polityki spójności podlegają ocenie śródkresowej, której celem jest weryfikacja postępów w osiągnięciu celów pośrednich każdego programu, ustanowionej na 2024 rok. W ramach tej oceny będzie brana pod uwagę m.in. sytuacja społeczno-gospodarcza oraz wyzwania strategiczne.

³ a) łagodzenie zmian klimatu, b) adaptacja do zmian klimatu, c) zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich, d) przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, e) zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola, f) ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów

⁴ rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych

⁵ Syntetyczne zestawienie elementarnych wymagań przedstawiono w publikacji pn. „Poradnik dla inwestorów realizujących inwestycje mieszkaniowe finansowane z udziałem środków KPO. Potwierdzanie zgodności z regułą DNSH” (Ministerstwo Rozwoju i Technologii, 2023)

Tab. 1. Cele i działania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska

Tab. 2. Projekty zintegrowane wskazane w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska

Nazwa robocza projektu	Opis projektu
Cel strategiczny nr 1. Rozwinięta infrastruktura społeczna oraz dostęp do wysokiej jakości usług	
<p>Projekt nr 4: Wzmocnienie potencjału i dostępności usług edukacji i wychowania przedszkolnego w Aglomeracji Tarnowskiej</p>	<p>Obszar realizacji projektu obejmuje gminy: Dąbrowa Tarnowska, Tarnów (gm. wiejska), Pleśna, Radłów, Ryglice, Rzepiennik Strzyżewski, Skrzyszów, Wierzchosławice, Wietrzychowice, Zakliczyn, Żabno. W ramach projektu przewidywane są następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa przedszkola wraz z otoczeniem i infrastrukturą towarzyszącą w miejscowości Smęgorzów w gminie Dąbrowa Tarnowska. • Przebudowa i modernizacja Szkoły Podstawowej w Gruszowie Wielkim w celu utworzenia przedszkola. • Adaptacja pomieszczeń na poddaszu w Szkole Podstawowej Nr 1 w Dąbrowie Tarnowskiej. • Poprawa dostępności do usług edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych na terenie gminy Dąbrowa Tarnowska - w zakresie kształcenia ogólnego. • Poprawa dostępności do usług edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych na terenie gminy Dąbrowa Tarnowska - w zakresie wychowania przedszkolnego • Budowa przedszkola w Pleśnej. • Modernizacja infrastruktury szkolnej na terenie gminy Radłów w celu zwiększenia dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. • Rozbudowa infrastruktury przedszkolnej na terenie Gminy Ryglice poprzez budowę nowego obiektu. • Poprawa infrastruktury wychowania przedszkolnego i/lub szkolnej na terenie gminy Rzepiennik Strzyżewski. • Budowa przedszkola publicznego w Pogórskiej Woli w gminie Skrzyszów. • Rozbudowa istniejących placówek wychowania przedszkolnego w tym z oddziałami integracyjnymi na terenie gminy Tarnów. • Zwiększenie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w placówkach przedszkolnych Gminy Wierzchosławice. • Zwiększenie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w placówkach szkolnych Gminy Wierzchosławice. • Poprawa jakości i dostępności infrastruktury szkolnej na terenie gminy Wietrzychowice. • Przebudowa i rozbudowa przedszkoli z terenu gminy Wojnicz, w celu dostosowania ich do potrzeb osób niepełnosprawnych. • Przebudowa i rozbudowa szkół podstawowych z terenu gminy Wojnicz, w celu dostosowania ich do potrzeb osób niepełnosprawnych. • Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznego w zakresie kształcenia w gminie Zakliczyn.

Nazwa robocza projektu	Opis projektu
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury przedszkoli w gminie Żabno w zakresie zwiększenia ich dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. • Rozwój infrastruktury szkół podstawowych w gminie Żabno w zakresie zwiększenia ich dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
<p>Projekt nr 5: Zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia na terenie Aglomeracji Tarnowskiej</p>	<p>Obszar realizacji projektu obejmuje gminy: Ciężkowice, Dąbrowa Tarnowska, Tarnów (gm. miejska), Tarnów (gm. wiejska), Pleśna, Radłów, Ryglice, Rzepiennik Strzyżewski, Skrzyszów, Tuchów, Wierzchosławice, Wietrzychowice, Wojnicz, Żabno.</p> <p>W ramach projektu przewidywane są następujące zadania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój oferty wychowania przedszkolnego na terenie gminy Ciężkowice w zakresie zajęć językowych 2. Rozwój oferty wychowania przedszkolnego na terenie gminy Ciężkowice w zakresie zajęć dodatkowych 3. Rozwój oferty edukacyjnej kształcenia ogólnego na terenie gminy Ciężkowice 4. Rozwój oferty wychowania przedszkolnego na terenie gminy Dąbrowa Tarnowa w zakresie zajęć językowych 5. Rozwój oferty wychowania przedszkolnego na terenie gminy Ciężkowice w zakresie zajęć dodatkowych 6. Podniesienie standardów edukacyjnych dla uczniów i nauczycieli na terenie gminy Dąbrowa Tarnowska 7. Rozwój oferty wychowania przedszkolnego na terenie gminy Lisia Góra w zakresie zajęć dodatkowych 8. Dodatkowe zajęcia edukacyjne rozwijające kompetencje kluczowe oraz umiejętności przekrojowe dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Lisia Góra 9. Dodatkowe zajęcia językowe w przedszkolach zlokalizowanych na terenie gminy Lisia Góra 10. Zajęcia pozalekcyjne dla przedszkolaków z gminy Pleśna - języki obce 11. Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów i przedszkolaków z gminy Pleśna 12. Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów z gminy Pleśna 13. Radłowskie Talenty - nauka języka obcego w przedszkolach 14. Radłowskie Talenty - kształcenie ogólne 15. Zwiększenie dostępności kształcenia przedszkolnego na terenie Gminy Ryglice 16. Zwiększenie dostępności w zakresie nauki języków u dzieci w wieku przedszkolnym 17. Realizacja zajęć dodatkowych oraz edukacji włączającej w ośrodkach wychowania przedszkolnego prowadzonych przez Gminę Rzepiennik Strzyżewski 18. Realizacja edukacji włączającej, poprawa jej dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, oraz podniesienie jakości kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych prowadzonych przez Gminę Rzepiennik Strzyżewski 19. Poprawa oferty edukacyjnej przedszkoli w Gminie Skrzyszów w zakresie nauki języków obcych 20. Poprawa oferty edukacyjnej przedszkoli w Gminie Skrzyszów 21. Poprawa oferty edukacyjnej szkół podstawowych w Gminie Skrzyszów

Nazwa robocza projektu	Opis projektu
	<p>22. Zajęcia językowe dla przedszkolaków z gminy Tarnów</p> <p>23. Zajęcia dodatkowe dla przedszkolaków z gminy Tarnów</p> <p>24. Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół podstawowych i przedszkolaków z gminy Tarnów</p> <p>25. Dodatkowe zajęcia edukacyjne z języków obcych dla dzieci z terenu gminy Tuchów</p> <p>26. Zwiększenie kompetencji nauczycieli szkół podstawowych z gminy Tuchów</p> <p>27. Dodatkowe zajęcia dla uczniów szkół podstawowych z gminy Tuchów</p> <p>28. Tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego z terenu Gminy Wierzchosławice</p> <p>29. Podnoszenie kompetencji kluczowych u uczniów z terenu Gminy Wierzchosławice</p> <p>30. Uniwersytet Malucha w Gminie Wierzchosławice</p> <p>31. Program dwujęzyczności dla dzieci z terenu Gminy Wierzchosławice</p> <p>32. Edukacja nakierowana na rozwój kształcenia podstawowego w gminie Wietrzychowice.</p> <p>33. Edukacja nakierowana na rozwój wychowania przedszkolnego w gminie Wietrzychowice - zajęcia dodatkowe z języków obcych</p> <p>34. Edukacja nakierowana na rozwój wychowania przedszkolnego w gminie Wietrzychowice - zajęcia dodatkowe</p> <p>35. Zajęcia językowe dla przedszkolaków z gminy Wojnicz</p> <p>36. Zajęcia pozalekcyjne dla przedszkolaków z gminy Wojnicz</p> <p>37. Zajęcia pozalekcyjne dla uczniów z gminy Wojnicz</p> <p>38. Wsparcie wychowania przedszkolnego w Gminie Żabno w zakresie zajęć językowych</p> <p>39. Wsparcie wychowania przedszkolnego w Gminie Żabno w zakresie zajęć dodatkowych</p> <p>40. Wiem więcej w gminie Żabno</p>
<p>Projekt nr 6: Zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia zawodowego na terenie Aglomeracji Tarnowskiej</p>	<p>W ramach projektu przewidywana jest realizacja zadania pn. <i>Wiedza Kwalifikacje Sukces na terenie Aglomeracji Tarnowskiej.</i></p>
<p>Projekt nr 7:</p>	<p>Obszar realizacji projektu obejmuje gminy: Dąbrowa Tarnowska, Lisia Góra, Tarnów (gm. miejska), Tarnów (gm. wiejska), Radłów, Szerzyny, Tuchów, Wietrzychowice, Wojnicz, Żabno. W ramach projektu przewidywane są następujące zadania:</p>

Nazwa robocza projektu	Opis projektu
Zwiększenie dostępu do usług społecznych na terenie Aglomeracji Tarnowskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój usług społecznych w gminie Ciężkowice • Podniesienie standardów opieki nad seniorami w gminie Dąbrowa Tarnowska • Rozwój usług społecznych w gminie Lisia Góra • Poszerzenie oferty CUS • Rozwój usług społecznych w gminie Pleśna • Pomagajmy Razem w gminie Radłów • Rozwój usług społecznych w gminie Skrzyszów • Rozwój usług społecznych w gminie Szerzyny • Zwiększenie dostępności i jakości usług świadczonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie • Rozwój usług opiekuńczych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu • Rozwój usług opiekuńczych w gminie Wierzchosławice • Rozwój usług świadczonych przez GOPS w Wojniczu , zwłaszcza w zakresie opieki wytchnieniowej, wsparcia osób obłożnie chorych i niepełnosprawnych oraz usługi skierowane do rodzin dysfunkcyjnych. • Społeczna Gmina Żabno • Rozwój społecznych w gminie Zakliczyn
Cel strategiczny nr 2. Rozwój zmierzający do zeroemisyjności, zasobooszczędności i gospodarki obiegu zamkniętego	
Projekt nr 3: Rozwój zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej na terenie Aglomeracji Tarnowskiej	<p>Obszar realizacji projektu obejmuje gminy: Dąbrowa Tarnowska, Lisia Góra, Tarnów (gm. miejska), Tarnów (gm. wiejska), Pleśna, Ryglice, Rzepiennik Strzyżewski, Tuchów, Wierzchosławice, Wojnicz, Zakliczyn. W ramach projektu przewidywane są następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa i remont infrastruktury przystankowej dla transportu publicznego na terenie gminy Dąbrowa Tarnowska. • Zakup nowego autobusu zeroemisyjnego wraz z budową infrastruktury na potrzeby komunikacji publicznej w gminie Lisia Góra. • Rozwój zrównoważonej mobilności wewnątrz aglomeracyjnej (gmina miejska Tarnów). • Budowa dworca autobusowego w Tarnowie. • Rozwój zrównoważonej mobilności wewnątrz aglomeracyjnej na terenie miasta Tarnowa. • Rozbudowa węzłów przesiadkowych na terenie gminy Pleśna. • Wspieranie zrównoważonej mobilności miejskiej na terenie gminy Ryglice.

Nazwa robocza projektu	Opis projektu
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i modernizacja infrastruktury transportu i komunikacji z możliwością budowy parkingów P&R i innych elementów poprawiających funkcjonowanie transportu i komunikacji wraz z możliwością zakupu wyposażenia na terenie gminy Rzepiennik Strzyżewski. • Budowa i remont infrastruktury przystankowej na terenie gminy Tarnów. • Przebudowa węzła przesiadkowego przy stacji PKP Tuchów na ul. Kolejowej w formule Park & Ride. • Budowa park&ride w Bogumiłowicach na terenie gminy Wierzchosławice. • Zakup nowego autobusu zeroemisyjnego dla Gminy Wojnicz. • Budowa infrastruktury ułatwiającej sprawne i bezpieczne poruszanie się pojazdów komunikacji publicznej i zbiorowej na terenie gminy Zakliczyn.
Cel strategiczny nr 3. Ochrona środowiska, transformacja energetyczna oraz adaptacja do zmian klimatu	
Projekt nr 1: Rozwój gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Aglomeracji Tarnowskiej	<p>Obszar realizacji projektu obejmuje gminy: Ciężkowice, Lisia Góra, Rzepiennik Strzyżewski, Szerzyny, Wierzchosławice, Zakliczyn. W ramach projektu przewidywane są następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej na terenie gminy Ciężkowice. • Rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Lisia Góra. • Rozwój i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Rzepiennik Strzyżewski. • Rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz budową sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Szerzyny. • Rozbudowa i modernizacja systemu kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Wierzchosławice. • Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Zakliczyn.
Projekt nr 2: Modernizacja systemu gospodarki odpadami Aglomeracji Tarnowskiej	<p>Obszar realizacji projektu obejmuje gminy: Tarnów (miasto), Ryglice, Rzepiennik Strzyżewski, Tuchów, Wojnicz, Żabno. W ramach projektu przewidywane są następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa sortowni odpadów (gm. m. Tarnów) • Wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym na terenie gminy Ryglice. • Polepszenie funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami na terenie gminy Rzepiennik Strzyżewski w ramach istniejącego PSZOK wraz możliwością zakupu wyposażenia. • Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Tuchowie. • Dopuszczenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów w Wojniczu. • Rozbudowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych wraz z budową wiaty, budynku administracyjno-technicznego, utwardzeń terenu wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną (gm. Żabno).

Przedstawiona w tab. 2 charakterystyka projektów wymaga komentarza odnoszącego się do przepisów o ocenach o oddziaływania na środowisko.

Projekt dokumentu strategicznego, który „wyznacza ramy” dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko⁶, powinien być poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (zgodnie z art. 46 ust. 1 UOOŚ). W przypadku analizowanego projektu Strategii (zwłaszcza ustaleń zaprezentowanych w tab. 2) - wątpliwym jest uznanie, że dokument ten wyznacza ramy dla realizacji ww. przedsięwzięć.

Omawiając status Strategii w kontekście „wyznaczania ram” dla ww. przedsięwzięć, warto odwołać się do dokumentu Komisji Europejskiej pn. „Sprawozdanie Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego na podstawie art. 12 ust. 3 dyrektywy 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko”⁷. Stwierdza się w nim, że strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko powinny podlegać te plany i programy, które „ustalają ramy dla decyzji, które mają wpływ na każde późniejsze zezwolenie na inwestycję, w szczególności w zakresie warunków dotyczących lokalizacji, rodzaju, wielkości i funkcjonowania lub alokacji zasobów”.

Ponadto, według wytycznych Komisji Europejskiej pn. „Wdrożenie dyrektywy 2001/42 w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko”⁸, sformułowanie dot. „ustalania ramy dla przyszłego zezwolenia na inwestycję” ma zasadnicze znaczenie dla interpretacji wymagalności przeprowadzenia strategicznej OOS. Komisja wskazuje, że:

- *„Wyrażenie to na ogół oznaczałoby, że plan lub program zawiera kryteria lub warunki, które kierują sposobem, w jaki organ wydający zezwolenie podejmuje decyzje dotyczące wniosków o wydanie zezwolenia na realizację przedsięwzięcia”. Kryteria te mogą wprowadzać ograniczenia co do typu działalności lub inwestycji, która ma być dozwolona w danym obszarze, lub mogą zawierać warunki, jakie wnioskodawca musi spełnić, aby uzyskać zezwolenie, lub mogą być opracowane w celu zachowania określonych cech danego obszaru”*.
- *„Uogólniona alokacja zasobów finansowych byłaby niewystarczająca do ‘ustalenia ram’”*.
- *„Konieczne byłoby, aby alokacja zasobów warunkowała określony, konkretny sposób wydawania zezwoleń (np. ustalając dalszy przebieg działania (jak wspomniano powyżej) lub ograniczając rodzaje rozwiązań, jakie mogą być możliwe)”*.

W odniesieniu do różnego typu działań wskazanych w Strategii - nie wskazuje ona, które z nich mają status „przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko”. Kwalifikacja zadań inwestycyjnych do grupy tych przedsięwzięć wymagałaby znajomości ich podstawowych parametrów technicznych (np. długość drogi) oraz lokalizacji w odniesieniu do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i obszarów chronionych

⁶ „Przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko”, których ramy mógłby wyznaczać projekt Strategii, są przedsięwzięcia wymienione w art. 59 ust. 1 pkt 1 i 2 ww. ustawy, które zostały wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 ze zm).

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0234&from=EN>

⁸ <http://www.wfos.szczecin.pl/images/stories/files/dyrektywa%20OOS.pdf>

(przywoływane wcześniej rozporządzenie różnicuje parametry „przedsięwzięć” w zależności od ich lokalizacji względem obszarów chronionych i terenów objętych ustaleniami Strategii). Wobec powyższego należy uznać, że treść Strategii nie pozwala na rozstrzygnięcie, które przedsięwzięcia mają z pewnością status „przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko”.

Mając na uwadze powyższe, w świetle wytycznych wynikających z przywołanych dokumentów Komisji Europejskiej - uprawnionym wydaje się twierdzenie, że projekt przedmiotowej Strategii nie wyznacza ram dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, ponieważ:

- nie wskazuje *„warunków dotyczących lokalizacji, rodzaju, wielkości i funkcjonowania lub alokacji zasobów”*,
- nie wskazuje *„kryteriów lub warunków, które kierują sposobem, w jaki organ wydający zezwolenie podejmuje decyzje dotyczące wniosków o wydanie zezwolenia na realizację przedsięwzięcia”*,
- nie ma znaczenia dla wydawania jakichkolwiek zezwoleń/pozwoleń.

Mimo powyższego, stanowisko organów uzgadniających zakres prognozy oddziaływania na środowisko ma wiążący charakter i z tego powodu projekt Strategii wymaga przeprowadzenia SOOŚ.

III. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU WSPÓLNOTOWYM, KRAJOWYM I REGIONALNYM

III.1. Polityka i przepisy Unii Europejskiej

Wspólnotowy Program Działań w Zakresie Środowiska Naturalnego

Podstawowym dokumentem określającym cele ochrony środowiska na szczeblu Unii Europejskiej jest Wspólnotowy Program Działań w Zakresie Środowiska Naturalnego. VIII Program został przygotowany przez Komisję Europejską i przyjęty przez Parlament Europejski i Radę w dniu 06.04.2022 r. Ma on na celu przyspieszenie transformacji ekologicznej w kierunku neutralnej dla klimatu, zrównoważonej, nietoksycznej, zasobooszczędnej, bazującej na energii ze źródeł odnawialnych, odpornej i konkurencyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym w sposób sprawiedliwy, równy i sprzyjający włączeniu społecznemu, a także ochronę, odbudowę i poprawę stanu środowiska, między innymi poprzez powstrzymanie i odwrócenie procesu utraty różnorodności biologicznej. Stanowi on podstawę osiągnięcia celów środowiskowych i klimatycznych określonych w Agendzie 2030 ONZ i jej celach zrównoważonego rozwoju, a także celów, do osiągnięcia których dąży się na mocy wielostronnych umów środowiskowych i porozumień klimatycznych.

Określono w nim priorytetowe cele dla UE i państw członkowskich:

- 1) ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz jednocześnie wzmocnienie ich pochłaniania przez naturalne pochłaniacze w Unii, aby osiągnąć unijny cel redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r.;
- 2) stałe postępy we wzmacnianiu i uwzględnianiu zdolności przystosowawczych, w tym na podstawie podejść ekosystemowych, wzmacnianiu odporności i adaptacji oraz ograniczaniu podatności środowiska, społeczeństwa i wszystkich sektorów gospodarki na zmianę klimatu, a jednocześnie skuteczniejsze zapobieganie klęskom żywiołowym związanym z klimatem i pogodą oraz zwiększanie gotowości na nie;
- 3) dążenie do gospodarki dobrobytu, która oddaje planecie więcej niż z niej czerpie, oraz przyspieszenie przejścia na nietoksyczną gospodarkę o obiegu zamkniętym, w której wzrost ma charakter regeneracyjny, zasoby wykorzystuje się w sposób efektywny i zrównoważony oraz stosuje się hierarchię postępowania z odpadami;
- 4) dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, w tym w odniesieniu do szkodliwych substancji chemicznych, aby uzyskać nietoksyczne środowisko, w tym powietrze, wodę, glebę, również w odniesieniu do zanieczyszczenia świetlnego i zanieczyszczenia hałasem, oraz ochrona zdrowia i dobrostanu ludzi, zwierząt i ekosystemów przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem;
- 5) ochrona, zachowanie i przywrócenie różnorodności biologicznej w środowisku lądowym i morskim oraz różnorodności biologicznej wód śródlądowych na obszarach chronionych i poza nimi poprzez, między innymi, zatrzymanie i odwrócenie procesu utraty różnorodności biologicznej oraz poprawę stanu ekosystemów i ich funkcji oraz

- świadczonych przez nie usług, a także poprzez poprawę stanu środowiska, zwłaszcza powietrza, wody i gleby, jak również poprzez zwalczanie pustynnienia i degradacji gleby;
- 6) promowanie środowiskowych aspektów równowagi i znaczne ograniczenie największych presji środowiskowych i klimatycznych związanych z produkcją i konsumpcją unijną, w szczególności w obszarze energii, przemysłu, budownictwa i infrastruktury, mobilności, turystyki, handlu międzynarodowego i systemu żywnościowego.

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030

Europejska Strategia Bioróżnorodności do 2030 r. pod nazwą „Przywracanie przyrody do naszego życia” została opublikowana przez Komisję Europejską w dniu 20 maja 2020 r. Strategia zapowiada odbudowę różnorodności biologicznej Europy z korzyścią dla ludzi, klimatu i planety. Główne cele nowej Strategii to:

1. Ustanowienie obszarów chronionych na co najmniej 30% powierzchni lądowej i 30% powierzchni morskiej Europy
2. Odtworzenie zdegradowanych ekosystemów na lądzie i na morzu poprzez wzrost produkcji w systemie rolnictwa ekologicznego i zwiększenie liczby elementów krajobrazu rolniczego przyjaznych przyrodzie
3. Zatrzymanie i odwrócenie trendu spadkowego populacji zapylaczy
4. Zmniejszenie użycia i ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów o 50% do 2030 r.
5. Odtworzenie (do 2030 r.) co najmniej 25 000 km europejskich rzek poprzez przywrócenie do stanu swobodnego przepływu
6. Zasadzenie 3 miliardów drzew
7. Odblokowanie 20 mld Euro rocznie na różnorodność biologiczną z różnych źródeł, w tym funduszy UE oraz funduszy krajowych i prywatnych. Zagadnienia dotyczące kapitału naturalnego i różnorodności biologicznej zostaną włączone do praktyk biznesowych
8. Osiągnięcie przez Unię Europejską wiodącej pozycji na świecie w walce z globalnym kryzysem różnorodności biologicznej. Komisja zmobilizuje wszystkie narzędzia działań zewnętrznych i partnerstwa międzynarodowe na rzecz ambitnych nowych globalnych ram różnorodności biologicznej ONZ na konferencji stron Konwencji o różnorodności biologicznej w 2021 r.

Strategia UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu

W dniu 24.02.2021 r. Komisja Europejska opublikowała nową Strategię w zakresie przystosowania do zmiany klimatu pn. „Budując Europę odporną na zmianę klimatu”. Dokument przedstawia zasadnicze kierunki dla działań dostosowawczych, które powinny być podejmowane przez poszczególne państwa UE. Strategia zwraca uwagę m.in. na konieczność podjęcia działań adaptacyjnych, przede wszystkim w obszarach o szczególnej wrażliwości na zmiany klimatu. Strategia koncentruje się na trzech kluczowych celach:

1. Wspieranie działań państw członkowskich: Komisja zachęca wszystkie państwa członkowskie do przyjęcia kompleksowych strategii adaptacyjnych.
2. Prowadzenie działań polegających na wspieraniu adaptacji w kluczowych sektorach wrażliwych, takich jak rolnictwo, rybołówstwo i polityka spójności oraz zapewnieniu, że europejska infrastruktura stanie się bardziej odporna na zmiany klimatu.
3. Podejmowanie świadomych decyzji na wszystkich szczeblach decyzyjnych poprzez uzupełnienie braków w wiedzy na temat adaptacji.

III.2. Dokumenty krajowe

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)

14 lutego 2017 r. Rada Ministrów przyjęła Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), która stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi w kraju. Łączy w sobie wymiar strategiczny z operacyjnym: wskazuje niezbędne działania oraz instrumenty realizacyjne - projekty flagowe i strategiczne, zapewniające jej wdrożenie.

Jednym z celów Strategii jest wzrost efektywności środowiskowego potencjału rozwoju, pozwalający na użytkowanie go dla zaspokojenia aktualnych potrzeb rozwojowych i wzrostu jakości życia oraz zachowania zasobów rozwojowych dla przyszłych pokoleń. Oczekiwane rezultaty działań obejmują stopniowe zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, zwiększenie ilości retencjonowanej wody do 15–20%, poprawę stanu jednolitych części wód, poprawę jakości zarządzania obszarami Natura 2000, zmniejszenie konfliktogenności ochrony zasobów przyrodniczych oraz wykorzystanie surowcowe odpadów komunalnych. Wśród kierunków interwencji Strategia wymienia m.in.:

- 1) zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód,
- 2) likwidację źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- 3) zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego (tu jednym z działań jest „Dostosowanie norm systemu planowania i zagospodarowania przestrzeni oraz wprowadzenie zmian w zarządzaniu obszarami poddanymi ochronie w celu zmniejszenia naturalnej konfliktogenności ochrony wartości wysoko cenionych”),
- 4) ochronę gleb przed degradacją.

Polityka Ekologiczna Państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

16 lipca 2019 r. Rada Ministrów przyjęła Politykę Ekologiczną Państwa 2030, która jest jedną z podstaw prowadzenia polityki ochrony środowiska w Polsce, a także jedną z dziewięciu strategii, stanowiących fundament zarządzania rozwojem kraju. W systemie dokumentów strategicznych PEP2030 stanowi doprecyzowanie i operacjonalizację zapisów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, dlatego też główny cel PEP2030, tj. „Rozwój

potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców”, został przeniesiony wprost ze Strategii. Cele horyzontalne PEP2030 to:

- Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa.
- Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.

Cele szczegółowe PEP2030 sformułowano następująco:

1. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.
2. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska.
3. Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych

Cele szczegółowe będą realizowane poprzez kierunki interwencji:

- Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód,
- Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb,
- Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej,
- Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa,
- Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT,
- Przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- Adaptacja do zmian klimatu oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych,
- Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji,
- Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania.

Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Rada Ministrów przyjęła w dniu 29.10.2013 r. „Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” (SPA). Dokument ten wskazuje cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach w okresie do roku 2020. Celem głównym SPA

jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Mają temu służyć następujące cele:

Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska.

Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich.

Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu.

Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu.

Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

III.3. Dokumenty regionalne i wojewódzkie

Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”

Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” jest najważniejszym dokumentem strategicznym w województwie, gdyż wyznacza cele strategiczne, cele operacyjne i kluczowe kierunki działań realizowane na terenie województwa. Dokument ten został przyjęty w dniu 17 grudnia 2020 r. przez Sejmik Województwa Małopolskiego uchwałą nr XXXI/422/20.

Strategia rozwoju województwa jest dokumentem własnym samorządu wojewódzkiego, dzięki czemu organizowanie zadań można uznać za racjonalne. Ważną cechą strategii rozwoju województwa jest jej walor informacyjny. Poprzez dokument strategiczny społeczeństwo, podmioty gospodarcze i instytucje są informowane o celach rozwojowych przyjętych przez samorządowe władze regionu. Podstawą strategii rozwoju województwa jest założenie maksymalnego wykorzystania rozeznaczonych wewnętrznych zasobów oraz potencjału miejscowych podmiotów oraz korzyści usytuowania geograficznego.

W przedmiotowym dokumencie został sformułowany cel główny („Małopolska regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym”) i przypisano mu 5 celów szczegółowych (realizowanych poprzez kierunki polityki rozwoju):

- Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie,
- Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka,
- Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej
- System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030
- Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego

Uchwałą nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 r. przyjęto „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego”. Plan wskazuje, że celem rozwoju przestrzennego dla małopolski jest utrzymanie, a w pewnych elementach nawet poprawienie stanu środowiska i podniesienie jakości krajobrazu i zasobów

kultury, przy zapewnieniu warunków do stabilnego wzrostu gospodarczego i podniesienia standardów jakości życia mieszkańców drogą bardziej efektywnej gospodarki przestrzennej.

Kluczowe zasady polityki przestrzennej sformułowano następująco:

1. Oszczędne gospodarowanie przestrzenią zurbanizowaną i racjonalne jej wykorzystanie rozumiane jako:
 - a) koncentracja rozwoju w terenach już zurbanizowanych (recycling przestrzenny),
 - b) zapobieganie rozpraszaniu zabudowy,
 - c) zapewnienie właściwego poziomu usług odpowiednio do hierarchii ośrodków,
 - d) oszczędność komunikacyjna, czyli minimalizowanie długości ciągów komunikacyjnych i preferencje dla transportu publicznego.
2. Oszczędne gospodarowanie zasobami naturalnymi i dbałość o poprawę jakości środowiska:
 - a) ochrona wód i zwiększanie retencji naturalnej, w tym także na terenach zurbanizowanych,
 - b) ochrona ekosystemów leśnych i starych drzewostanów oraz zwiększanie lesistości
 - c) ochrona warunków do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego w miejscowościach uzdrowiskowych,
 - d) utrzymanie korytarzy przewietrzania w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym.
3. Zachowanie bioróżnorodności w najcenniejszych obszarach:
 - a) bezwzględna dominacja ochrony bioróżnorodności na terenach Obszarów Węzłowych,
 - b) ochrona ciągłości ekologicznej w skali ponadregionalnej, regionalnej i lokalnej.
4. Ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu:
 - a) wzmocnienie faktycznej ochrony i świadome kształtowanie najcenniejszych krajobrazów Małopolski przy wykorzystaniu ustawy krajobrazowej,
 - b) rewitalizacja i rewaloryzacja najcenniejszych zespołów i obiektów dziedzictwa urbanistycznego, ruralistycznego i architektonicznego,
 - c) rozwój różnych form turystyki zachowującej potencjał i wartości środowiska przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu.
5. Zmniejszanie ryzyka katastrof naturalnych:
 - a) powstrzymanie, a z czasem eliminacja, zabudowy w terenach zagrożonych ryzykiem powodziowym,
 - b) powstrzymanie zabudowy na terenach osuwiskowych.

Program Ochrony Środowiska dla województwa małopolskiego

Sejmik Województwa Małopolskiego uchwałą nr XLVIII/684/21 z dnia 27 grudnia 2021 r. przyjął Program Strategiczny Ochrona Środowiska. Jego celem nadrzędnym jest „Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej”. Cele szczegółowe Programu sformułowano następująco:

1. Poprawa jakości powietrza.
2. Dążenie do neutralności klimatycznej.

3. Zrównoważone gospodarowanie wodą i racjonalna gospodarka wodno-ściekowa.
4. Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym.
5. Zmiany klimatu w planowaniu strategicznym.
6. Dostosowanie gospodarki wodami do zmieniającego się klimatu.
7. Racjonalna gospodarka zasobami glebowymi oraz dostosowanie do zmian klimatu.
8. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków.
9. Adaptacja do zmian klimatu w planowaniu przestrzennym.
10. Poprawa jakości wód oraz stanu infrastruktury wodno-ściekowej.
11. Ochrona bioróżnorodności, walorów krajobrazowych oraz prowadzenie zrównoważonej turystyki i gospodarki leśnej.
12. Kształtowanie systemu gospodarki odpadami zgodnego z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.
13. Racjonalne wykorzystanie zasobów geologicznych.
14. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.
15. Ograniczenie liczby ludności narażonej na ponadnormatywny poziom hałasu.
16. Rozwój i pogłębianie świadomości ekologicznej oraz monitorowanie i zarządzanie środowiskiem.

IV. ANALIZA ZGODNOŚCI OCENIANEGO DOKUMENTU Z POLITYKĄ OCHRONY ŚRODOWISKA

Prognoza oddziaływania na środowisko powinna m.in.

- 1) zawierać informacje o powiązaniach ocenianego dokumentu z innymi dokumentami,
- 2) określać ustanowione cele ochrony środowiska (istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu) oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu.

Ze względu na to, że wskazane w poprzednim rozdziale dokumenty określające politykę ekologiczną zawierają wiele różnorodnych ustaleń w zakresie ochrony poszczególnych komponentów środowiska, dla potrzeb niniejszej prognozy dokonano syntetycznej konsolidacji strategicznych celów w zakresie ochrony środowiska. W wyniku takiej analizy, sformułowano następujące zagregowane kluczowe cele środowiskowe:

- Powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji funkcji ekosystemu oraz przywrócenie ich w możliwie największym stopniu.
- Powstrzymanie pogarszania stanu wód oraz osiągnięcie ich dobrego stanu.
- Utrzymanie oraz poprawa komfortu i jakości życia ludzi.
- Przeciwdziałanie degradacji gleb.
- Ograniczanie emisji zanieczyszczeń do atmosfery i poprawa lub utrzymanie poziomów jakości powietrza, niestanowiących zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego.
- Przeciwdziałanie zmianom klimatu i ograniczanie negatywnych skutków tych zmian, w tym - adaptacja do zmian klimatycznych.
- Ochrona klimatu akustycznego oraz ograniczanie emisji hałasu.
- Zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, w tym dywersyfikacja źródeł energii i stały dynamiczny rozwój odnawialnych źródeł energii.
- Ochrona i odbudowa wartości krajobrazowych.
- Ochrona i ograniczanie negatywnego wpływu na zabytki i dobra materialne.
- Rozwój gospodarki zasobooszczędnej, niskoemisyjnej i niskoodpadowej.

Analizowany projekt Strategii uwzględnia cele strategiczne dotyczące ochrony środowiska, gospodarki wodnej i adaptacji do zmian klimatycznych. Nie zidentyfikowano kolizji pomiędzy strategicznymi ustaleniami polityk środowiskowych a treścią Strategii, ponieważ projekt ocenianego dokumentu:

- 1) uwzględnia istniejące uwarunkowania środowiskowe,
- 2) uwzględnia strategiczne cele w zakresie ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu,
- 3) nie zawiera elementów kolidujących z celami polityki środowiskowej.

Przy ocenie Strategii pod kątem zgodności z polityką ochrony środowiska należy pamiętać, że jej ustalenia będą wdrażane równoległe ze stosowaniem innych przepisów dotyczących

np. budowy na terenach szczególnego zagrożenia powodziowego oraz warunków technicznych w budownictwie. Aby pozytywna ocena pozostała aktualna na etapie praktycznego wdrażania Strategii, niezbędne jest zadbanie o wysoki poziom dbałości o ochronę środowiska na etapie prowadzonych postępowań administracyjnych.

W ramach prac nad niniejszą prognozą uwzględniono informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych przyjętych dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem SOOŚ. Dokonano analizy prognoz dla innych programów i strategii powiązanych z ocenianym dokumentem, m.in.:

1. Prognozy oddziaływania na środowisko dla Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.
2. Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu aktualizacji planu gospodarowania wodami oraz dla projektu planu zarządzania ryzykiem powodziowym.
3. Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektów przywołanych wcześniej dokumentów rangi wojewódzkiej.

Ww. prognozy nie określają wytycznych dla innych dokumentów strategicznych oraz konkretnych wskazówek co do monitorowania oddziaływania wpływu ustaleń innych dokumentów na środowisko. Natomiast wnioski wyrażone w powyższych dokumentach wskazały, że oceniane dokumenty odzwierciedlają zapisy krajowych i unijnych aktów prawnych, umów międzynarodowych oraz dokumentów strategicznych odnoszących się do ochrony środowiska. Wykazano w nich także, że cele przyjęte w programach i strategiach w większości pozytywnie lub obojętnie oddziałują na poszczególne komponenty środowiska. Analizowany projekt Strategii pozostaje zgodny z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, co uprawnia do wyprowadzenia wniosku, że również ustalenia prognoz oddziaływania na środowisko będą do siebie zbliżone.

Oczywistym jest, że część spośród ustaleń wynikających z projektu Strategii może być realizowana na terenach, na których obowiązują ustalenia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W dokumentach tych mogą być wyznaczone tereny zezwalające na realizację przedsięwzięć wpisujących się w ustalenia Strategii. Dokumenty te co do zasady poddawane są strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko. Przegląd dokumentacji tych ocen pozwala na stwierdzenie, że w ramach prognozy wskazano na dopuszczalność wprowadzenia ustaleń wynikających z ocenianych dokumentów. Rozważając możliwość bardziej szczegółowego wykorzystania ustaleń tych ocen dla celów niniejszej prognozy, należy uwzględnić następujące fakty:

- 1) w odniesieniu do zdecydowanej większości ustaleń Strategii nie jest określona nawet przybliżona lokalizacja, ponieważ ustalenia te mają charakter programowy/strategiczny, co nie pozwala na racjonalne i przybliżone zlokalizowanie działań będących emanacją jej ustaleń;
- 2) prognozy oddziaływania na środowisko dla strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego są wykonywane według zróżnicowanych metodyk, z różnym aparatem pojęciowym, mają zróżnicowany stopień szczegółowości oraz odnoszą się do stanu środowiska w różnych przedziałach czasowych;

- 3) obecnie nie ma w Polsce kompleksowego systemu monitorowania wszystkich presji istniejących i potencjalnych pod kątem ich wpływu na środowisko i skutków w środowisku; istniejący system Państwowego Monitoringu Środowiska (oraz systemy pozyskiwania wiedzy o stanie przyrody w obszarach chronionych) uwzględniają wyłącznie dane o stanie środowiska, jednak zazwyczaj nie jest to powiązane z danymi o presjach wpływających na ten stan; najlepiej rozwinięte pod tym względem są systemy zarządzania hałasem (w największych miastach oraz przy głównych drogach i liniach kolejowych - czyli w ramach map akustycznych) oraz emisją zanieczyszczeń do powietrza (w odniesieniu do tych przypadków generujących konieczność opracowania programów ochrony powietrza).

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że na obecnym etapie rozwoju systemu ocen oddziaływania na środowisko nie ma możliwości przeprowadzenia bardziej szczegółowej analizy ustaleń innych ocen strategicznych w sposób nieurągający zasadom logiki i powadze procesu planowania strategicznego.

V. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ŚRODOWISKOWYCH

V.1. Położenie

Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska (SAT) zrzesza samorządy gminne z północno-wschodniej części województwa małopolskiego. Tworzy je 18 jednostek terytorialnych: Tarnów (gmina miejska i gmina wiejska), Dąbrowa Tarnowska, Ciężkowice, Radłów, Ryglice, Tuchów, Wojnicz, Zakliczyn, Żabno, Lisia Góra, Pleśna, Rzepiennik Strzyżewski, Skrzyszów, Szerzyny, Wierzchosławice i Wietrzychowice. Gminy te są położone w granicach powiatu tarnowskiego (poza jedną tj. gminą wiejską Gromnik) oraz dąbrowskiego (gm. Dąbrowa Tarnowska). SAT zajmuje łączną powierzchnię 1 530 km², co stanowi 10,08% powierzchni całego województwa. Lokalizacja gmin należących do SAT jest przedstawiona na rycinie nr 1.

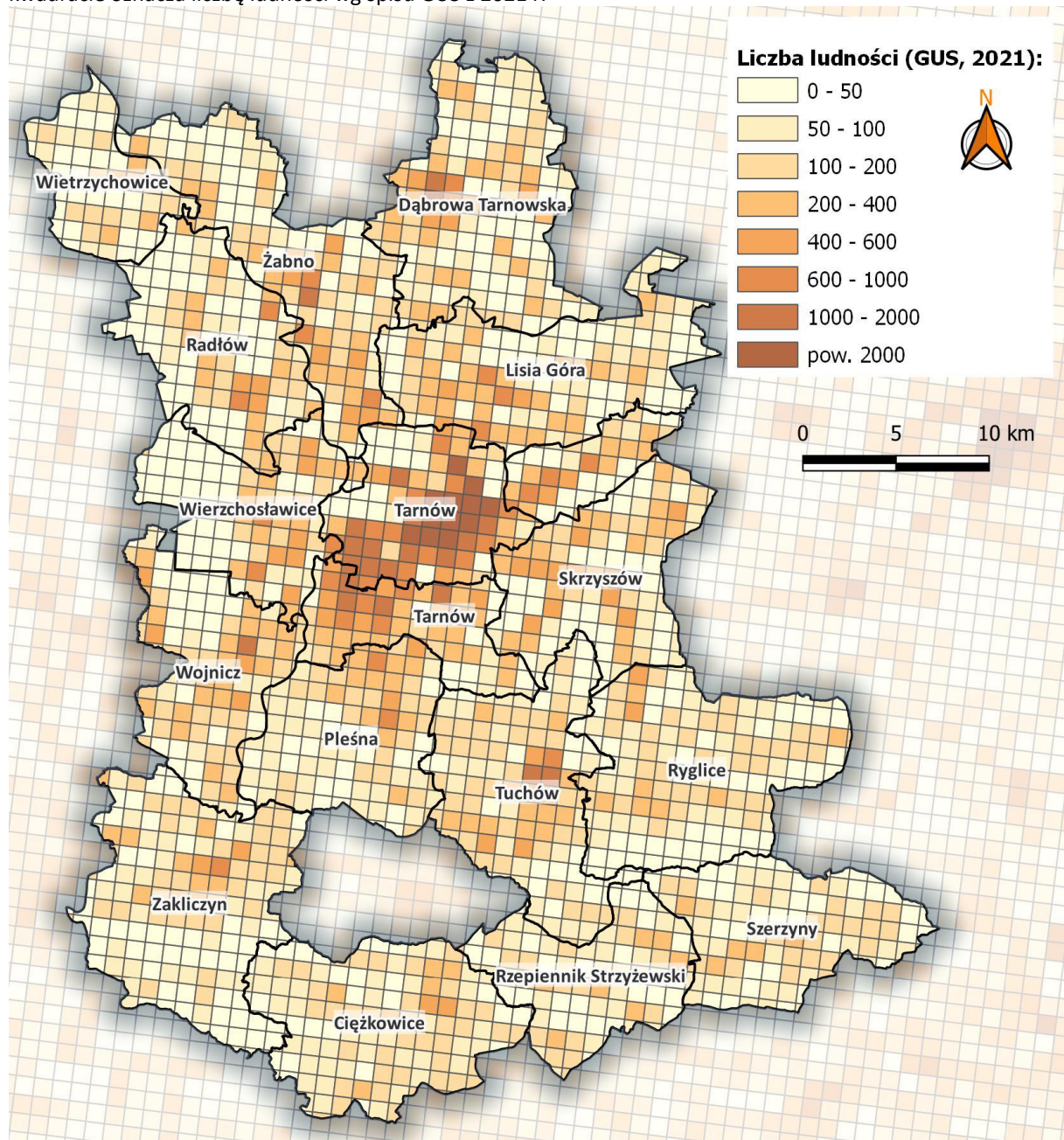
Ryc.1. Lokalizacja gmin należących do Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska

V.2. Charakterystyka społeczno - gospodarcza

Mieszkańcy gmin należących do SAT stanowią 5,88% ogółu populacji Małopolski. Największym (np. pod względem liczby ludności oraz aktywności gospodarczej) ośrodkiem miejskim analizowanego obszaru jest miasto Tarnów. Na rycinie nr 2 przedstawiono rozmieszczenie gęstości zaludnienia w podziale na siatkę kwadratów o boku 1 km, w których zawarto informację o liczbie ludności według spisu powszechnego wykonanego w 2021 r.

Ryc. 2. Gęstość zaludnienia w gminach SAT. Dane przedstawiono w siatce kilometrowej. Liczba w każdym kwadracie oznacza liczbę ludności wg spisu GUS z 2021 r.

Według danych GUS w 2021 roku na obszarze SAT działało łącznie 29 687 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (stan na koniec roku), z czego przeważająca większość – 28 687 podmiotów (97,65%) reprezentowała sektor prywatny. Jedynie 2,35% ogółu podmiotów w SAT stanowiły podmioty publiczne (675 podmiotów). W okresie 2011-2021 wszystkie gminy tworzące obszar funkcjonalny wykazały się wzrostem liczby podmiotów sektora prywatnego.

Najwięksi pracodawcy z obszaru funkcjonalnego Aglomeracji Tarnowskiej, zatrudniający powyżej 250 pracowników, mieli swoje siedziby wyłącznie w czterech lokalizacjach. Były nimi: miasto Tarnów (19 podmiotów), gminy Dąbrowa Tarnowska, Żabno i wiejska Tarnów (każda po 2 podmioty), a także gmina Skrzyszów (1 podmiot). Spośród 26 dużych przedsiębiorstw SAT tylko 4 zatrudniają więcej, niż 1 tys. pracowników (3 zlokalizowane w mieście Tarnowie, 1 w gminie Skrzyszów).

Dla dotychczasowego rozwoju gospodarczego i atrakcyjności inwestycyjnej SAT kluczowe znaczenie miało funkcjonowanie na jego obszarze Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie z dwiema podstrefami - Podstrefą w Tarnowie i Podstrefą w Dąbrowie Tarnowskiej – Morzychnie, a także podobnych przedsięwzięć w innych gminach, np.:

- Zielony Park Przemysłowy w Wojniczu,
- Strefa Aktywności Gospodarczej Dąbrowa Tarnowska-Żabno wraz z terenami inwestycyjnymi zlokalizowanymi w miejscowościach Morzychna i Sieradza,
- Strefa Aktywności Gospodarczej w Zakliczynie.

Kluczowym miejscem dla kształtowania i rozwijania mobilności jest miasto rdzeniowe SAT, stanowiące miejsce docelowe przemieszczeń codziennych dla mieszkańców wielu okolicznych gmin (praca, szkoła, rozrywka), ale też będące węzłem drogowo-kolejowymi łączącymi SAT z pozostałą częścią województwa, kraju oraz w wymiarze międzynarodowym. Istotny wpływ na rozwój gospodarczy na obszarze SAT ma lokalizacja gmin względem układów komunikacyjnych opartych o autostradę i drogi krajowe oraz położenie, które generuje zjawiska suburbanizacyjne. Przez obszar funkcjonalny Aglomeracji Tarnowskiej przebiegają drogowe szlaki komunikacyjne w ramach korytarzy bazowej transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T). W sieci bazowej położona jest autostrada A4. Ponadto, SAT położony jest w niewielkiej odległości od portu lotniczego o znaczeniu międzynarodowym, którym jest Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice. Pod względem transportu kolejowego - główny ośrodek stanowi miasto Tarnów, przez który będą przebiegały linie kolejowe o znaczeniu krajowym (LK 91 i 96).

V.3. Główne źródła antropopresji

Wśród głównych źródeł antropopresji na środowisko w rejonie objętym analizą należy wymienić przede wszystkim:

- 1) zabudowę komunikacyjną (autostrady, drogi, linie kolejowe) i przemysłową, która stanowi źródło emisji hałasu, zanieczyszczeń i energii do środowiska, a także wpływa na zmianę krajobrazu oraz kształtuje reżim hydrologiczny i hydrogeologiczny;

- 2) niski stopień skanalizowania terenów mieszkalnych nienależących do większych ośrodków miejskich;
- 3) postępujący wzrost zabudowy - co powoduje zwiększenie stopnia zasklepienia terenu i związane z tym pogorszenie warunków retencyjnych (widoczne zwłaszcza na terenach miejskich i podmiejskich) oraz mikroklimatycznych, a także większą ilość powstających ścieków oraz większą emisję zanieczyszczeń związanych z ogrzewaniem i ruchem pojazdów mechanicznych;
- 4) niską emisję - tj. emisja pyłów i szkodliwych gazów na niskiej wysokości, pochodzących z ruchu pojazdów oraz indywidualnych źródeł energii cieplnej;
- 5) oddziaływania związane z rolnictwem - m.in. nawożenie, używanie środków ochrony roślin, niedobór elementów krajobrazowych mających znaczenie dla ochrony bioróżnorodności (np. zadrzewienia śródpolne), emisja zanieczyszczeń pyłowych do powietrza w związku z pracami polowymi.

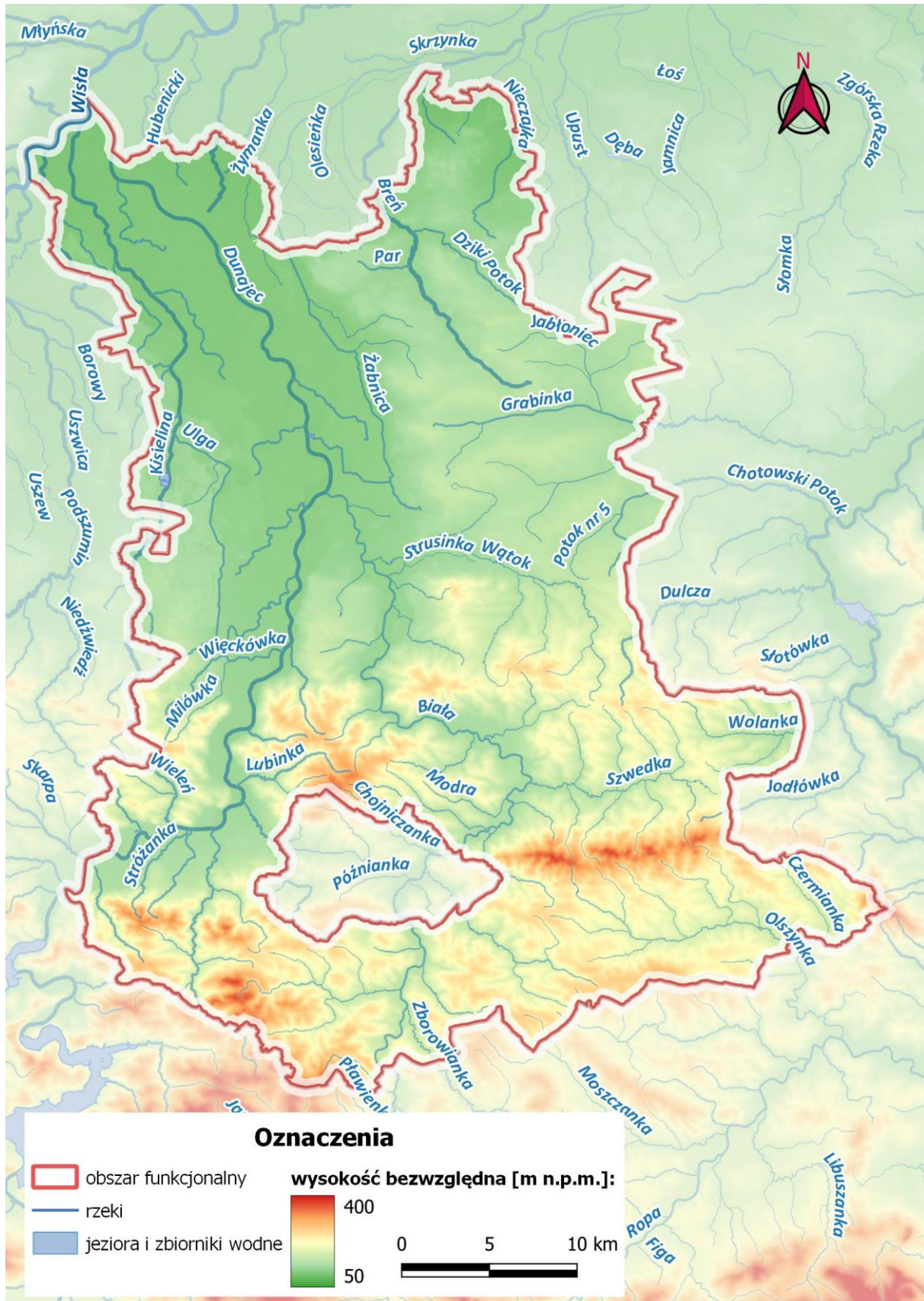
Niezależnie od powyższego, na stan środowiska wpływ mają także zmiany i presje o charakterze regionalnym i globalnym, takie jak np. zmiana klimatu, transport zanieczyszczeń powietrza, depozycja zanieczyszczeń z atmosfery, pojawianie się gatunków inwazyjnych oraz gatunków obcych rodzimej florze i faunie.

V.4. Wody powierzchniowe

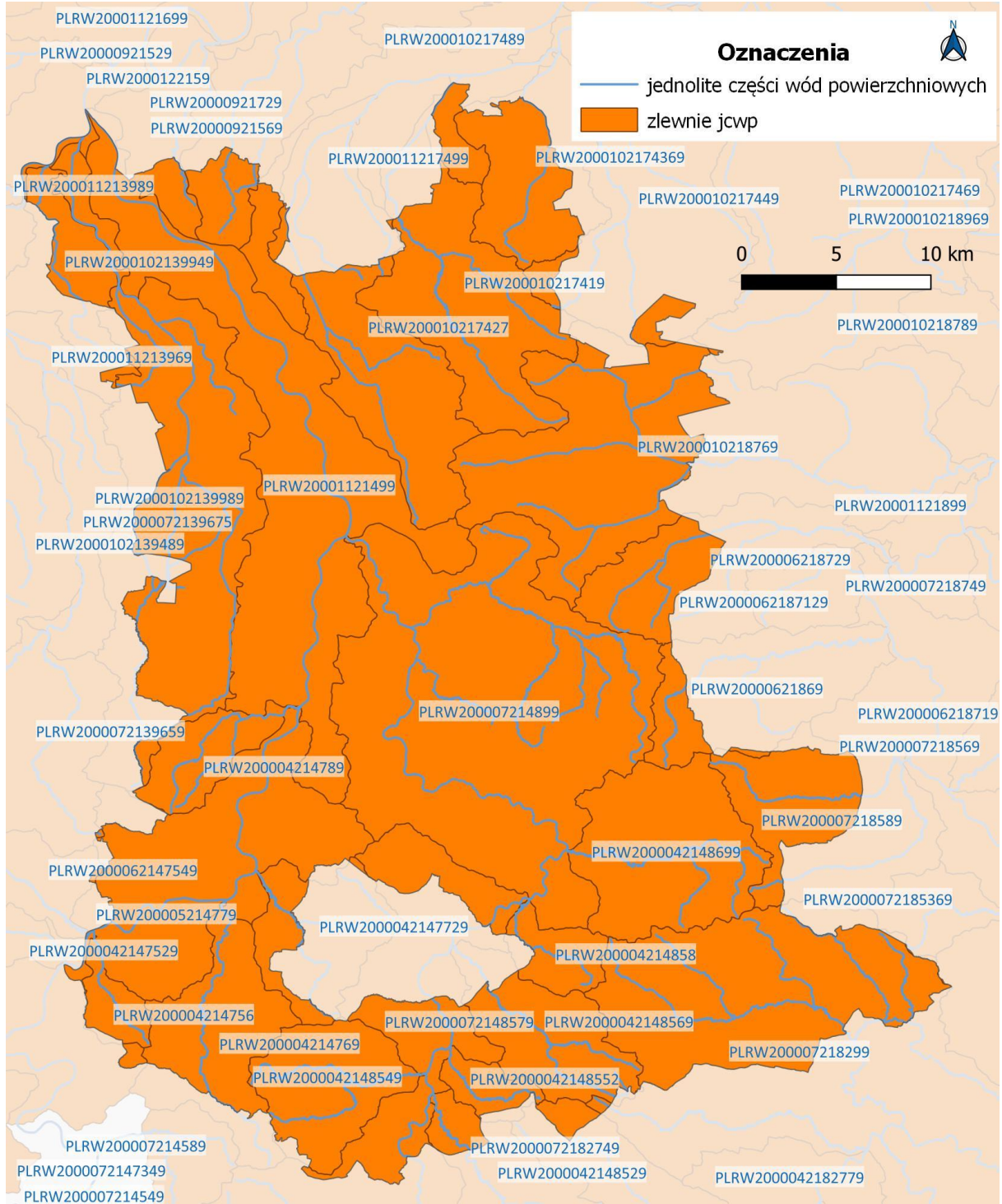
Analizowany obszar położony jest na granicy dorzecza Wisły. Głównymi rzekami obszaru są: Dunajec, Kisielina i Breń. Są to prawobrzeżne dopływy Wisły, która przepływa wzdłuż północno-zachodniej granicy gminy Wietrzychowice. Do mniej istotnych cieków należą rzeki Biała i Żabnica. Na analizowanym obszarze nie ma jezior oraz dużych zbiorników wodnych. Zróżnicowanie geomorfologiczne wraz z siecią hydrograficzną przedstawiono na ryc. nr 3.

Według ustaleń obowiązującego Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (dalej: PGW), obszar gmin SAT położony jest w zlewni 31 rzecznych jednolitych części wód powierzchniowych (ich lokalizację - wraz ze zlewniami - przedstawiono na ryc. nr 4; tabela nr 3 zawiera ich wykaz). Ich celem środowiskowym jest: dobry stan wód (dobry stan/potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny) oraz niepogorszenie stanu JCWP. W większości przypadków stan wód jest zły, a główną przyczyną takiej sytuacji (zarówno w skali zlewni, jak i w pojedynczych rzekach) jest zanieczyszczenie rzek ściekami oraz spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, zurbanizowanych i przemysłowych. Duże znaczenie ma również depozycja zanieczyszczeń z atmosfery, przekształcenia hydromorfologiczne oraz zaburzenia reżimu hydrologicznego.

Ryc. 3. Ukształtowanie terenu i sieć hydrograficzna terenu

Ryc. 4. Zlewnie JCWP w granicach analizowanego obszaru

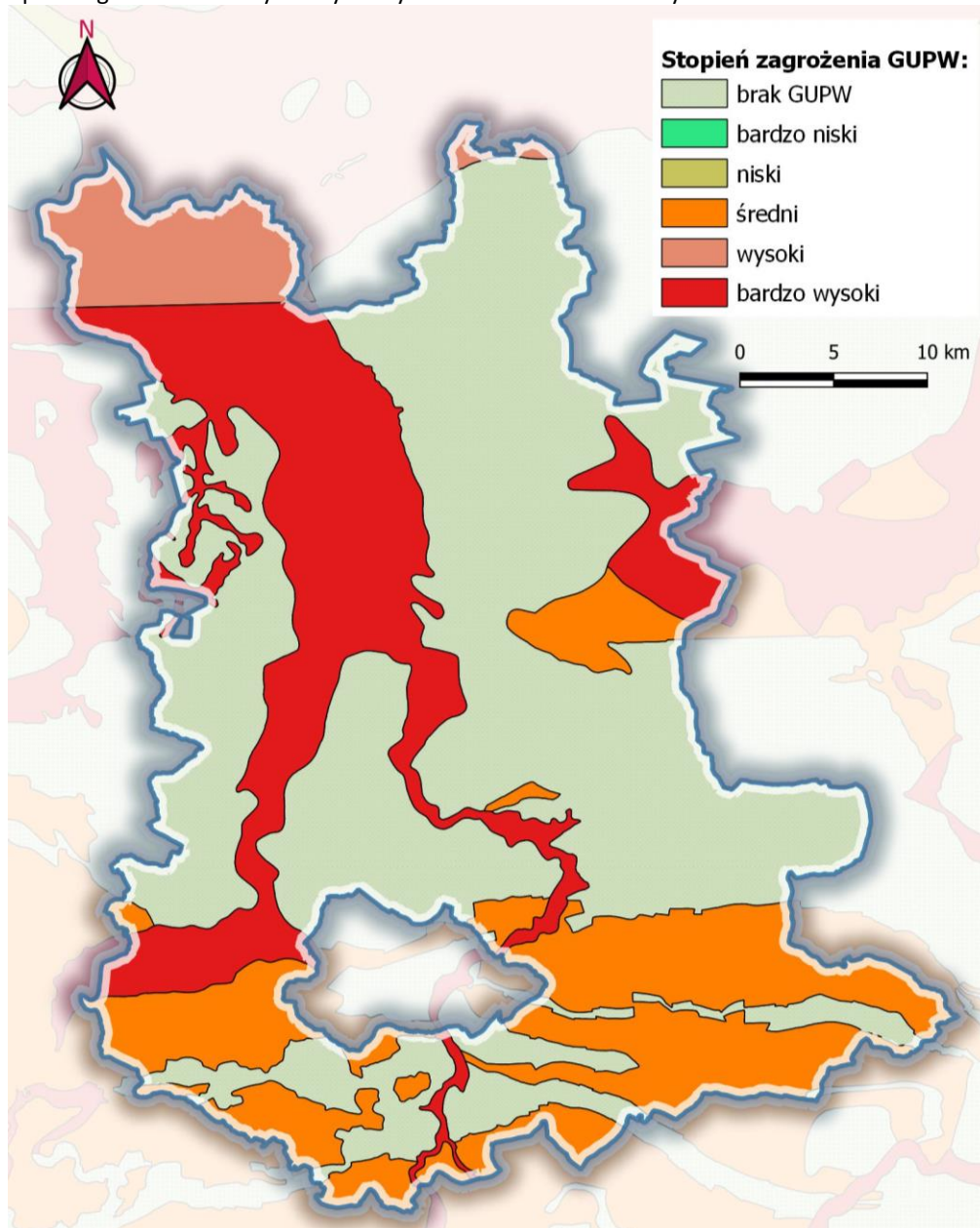
Tab. 3. Wykaz JCWP, których zlewnie obejmują gminy SAT

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Długość JCWP [km]	Powierzchnia zlewni JCWP [km ²]
PLRW2000072148579	Biała od Binczarówki do Rostówki	130,65	312,75
PLRW200007214899	Biała od Rostówki do ujścia	98,42	239,01
PLRW200010217419	Breń	38,72	88,37
PLRW200011217499	Breń - Żabnica od Żymanki do ujścia	30,93	100,56
PLRW2000042147729	Brzozowianka	25,12	43,84
PLRW200006218729	Chotowski Potok	36,82	66,22
PLRW20000621869	Dulcza	31,93	65,17
PLRW20001121499	Dunajec od Więckówki do ujścia	41,34	179,2
PLRW200005214779	Dunajec od zb. Rożnów do Więckówki	41,43	169,97
PLRW200010218769	Grabinka	87,58	218,71
PLRW2000042148549	Jastrzębianka	20,13	45,16
PLRW200007218589	Jodłówka	33,12	79,73
PLRW2000102139949	Kanał Jadownicki	15,5	35,99
PLRW20000921729	Kanał Zyblikiewicza	31,2	62,9
PLRW2000102139989	Kisielina	94,78	172,34
PLRW2000072182749	Moszczanka	26,57	61,89
PLRW2000102174369	Nieczajka	14,72	56,98
PLRW2000042148552	Ostruszanka	8,49	11,99
PLRW200004214769	Paleśnianka	20,0	58,56
PLRW200007218299	Ropa od Sitniczanki do ujścia	162,93	336,38
PLRW200004214858	Rostówka	9,51	16,83
PLRW2000042148569	Rzepianka	24,19	45,11
PLRW2000042148699	Szwedka	25,31	73,19
PLRW200010217449	Upust	56,07	134,12
PLRW200011213969	Uszwica od Borowego do ujścia	16,28	36,01
PLRW200004214789	Więckówka	19,63	23,67
PLRW2000122159	Wiśła od Raby do Nidy	40,5	109,63
PLRW20000921569	Wiślina	17,08	37,4
PLRW2000042148529	Zborowianka	18,27	56,28
PLRW200010217427	Żabnica do Żymanki	54,03	101,52

V.5. Wody podziemne

Arkusze Mapy Hydrogeologicznej Polski (opracowane przez Państwowy Instytut Geologiczny) wskazują, że na terenie analizowanego obszary występują główne użytkowe poziomy wodonośne (GUPW). Stopień zagrożenia tych struktur jest zależny przede wszystkim od takich cech, jak: podatność na zanieczyszczenie, izolacja od powierzchni terenu, głębokość występowania wód podziemnych i rodzaj ośrodka wodonośnego. Niemniej pod uwagę brane są również czynniki zewnętrzne, takie jak np. istnienie ognisk zanieczyszczeń na powierzchni ziemi. W oparciu o dane pozyskane z Mapy Hydrogeologicznej Polski, kierując się informacjami zawartymi w pracy pn. „Charakterystyka wód podziemnych zgodnie z zapisami załącznika II.2 Ramowej Dyrektywy Wodnej” (Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, 2013), na ryc. nr 5 przedstawiono dane o stopniu zagrożenia GUPW.

Ryc. 5. Stopień zagrożenia Głównych Użytkowych Poziomów Wodonośnych

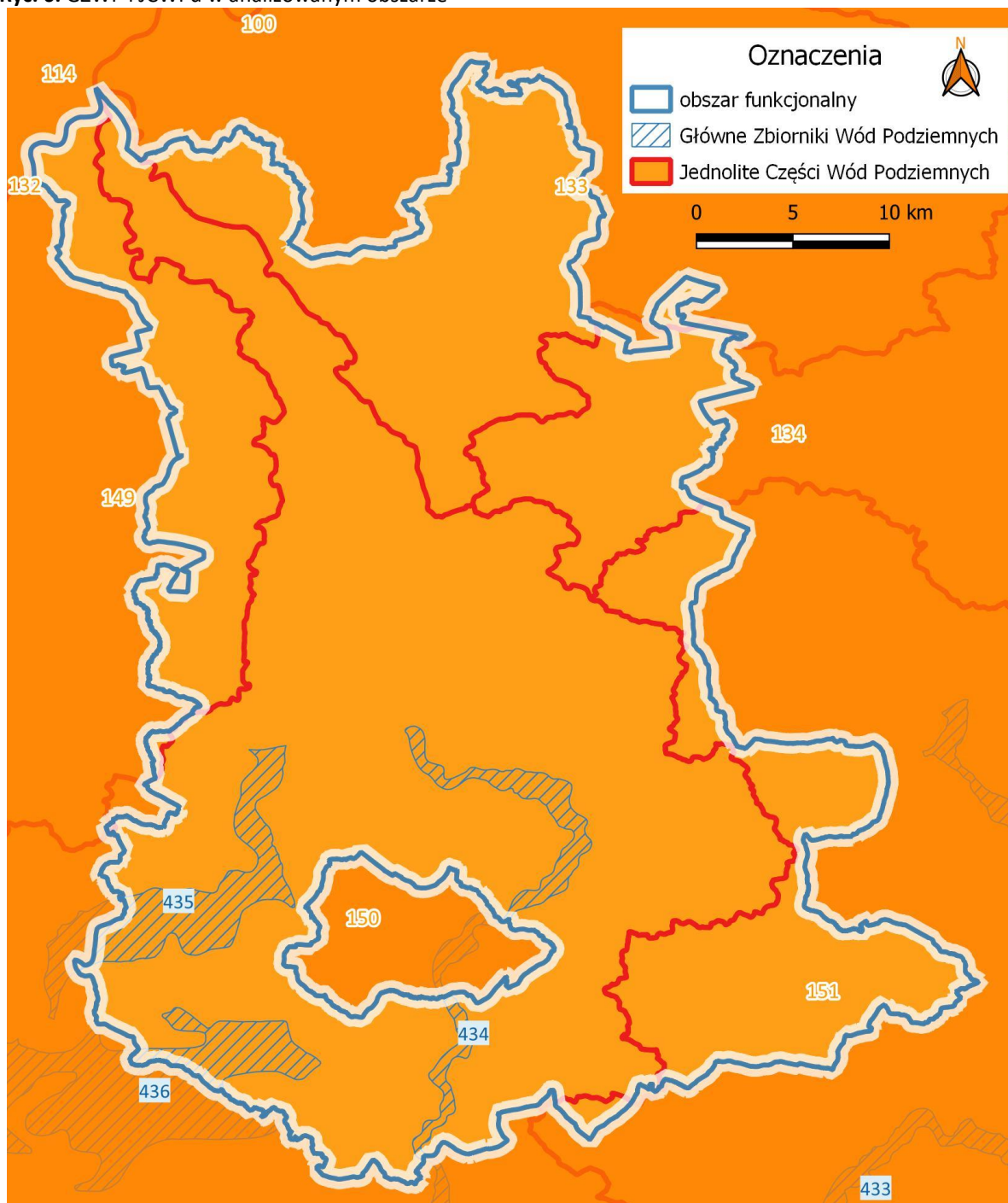

Analizowany teren jest zlokalizowany w granicach 5 jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) oznaczonych numerami: 133, 134, 149, 150, 151. Według danych Państwowego Monitoringu Środowiska stan ilościowy i chemiczny JCWPd jest dobry i niezagrożony. Celem środowiskowym jest utrzymanie dobrego stanu JCWPd.

W granicach SAT występują 3 Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP): nr 434 - Dolina rzeki Biała Tarnowska, nr 435 - Dolina rzeki Dunajec (Zakliczyn), nr 436 - Zbiornik warstw Istebna (Ciężkowice). Dla ww. GZWP nie ustanowiono jak dotąd obszarów ochronnych.

Położenie obszaru SAT względem JCWPd i GZWP przedstawiono na ryc. 6.

Ryc. 6. GZWP i JCWPd w analizowanym obszarze

V.6. Powierzchnia ziemi i uwarunkowania geologiczne

Na analizowanym terenie występuje znaczne zróżnicowanie sposobu zagospodarowania powierzchni ziemi. Zgeneralizowane zobrazowanie formy użytkowania gruntów przedstawiono na rycinie 7. Największy stopień przekształcenia obiegu wody występuje na obszarach zabudowanych. Zabudowa naturalnej powierzchni terenu spowodowała, że istotnym zmianom uległy tu: spływ powierzchniowy wód opadowych w kierunku dolin rzek oraz ich transpiracja do atmosfery i infiltracja w glebie. Na pozostałych obszarach gminy, w związku z umiarkowanym rolnictwem i wysokim stopniem zalesienia, stopień przekształcenia obiegu wody jest stosunkowo niski.

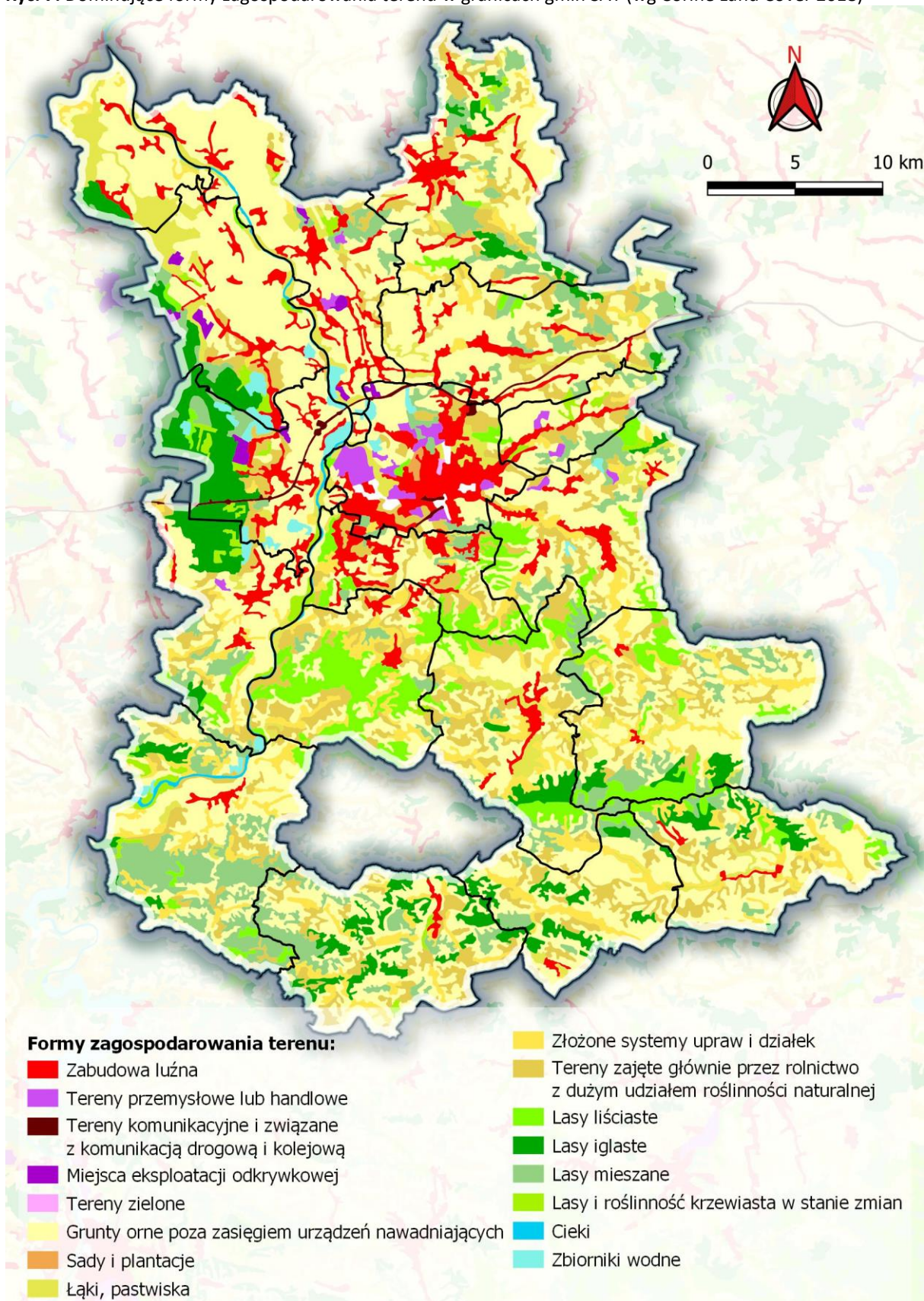
Udział powierzchni uszczelnionej i powierzchni zielonych w zagospodarowaniu terenu gminy mają zasadnicze znaczenie dla jej wrażliwości na zmiany klimatu. Tereny biologicznie czynne obniżają temperaturę powierzchni i temperaturę powietrza, poprawiają wilgotność powietrza oraz znacznie zwiększają retencję krajobrazową wody, zapobiegając podtopieniom i poprawiając mikroklimat miasta. Udział powierzchni biologicznie czynnej jest odwrotnie proporcjonalny do udziału terenów uszczelnionych. Tereny mieszkalne o najmniejszym udziale zieleni to osiedla mieszkaniowe wielorodzinne w centrum miasta oraz tereny z funkcją transportową i usługowo-przemysłową. Najniższy udział zieleni charakteryzuje tereny przemysłowe i składowe.

Największą wartość przyrodniczą posiadają wszystkie tereny zielone, takie jak lasy, parki, ogrody działkowe, zieleńce, zadrzewienia, a także cieki i zbiorniki wodne wraz z ich przybrzeżną strefą biologiczną. Wartość botaniczną posiadają pasy i kępy zadrzewień oraz zakrzaczeń przydrożnych, śródpolnych i nadrzecznych (na szczególną uwagę zasługują zwłaszcza te usytuowane nad brzegiem cieków wodnych). Cenne pod kątem przyrodniczym są również obiekty zieleni kulturowej: zieleń parkowa, parki przypałacowe, aleje drzew i cmentarze. Z uwagi na funkcje ekosystemowe przyrody (funkcja retencyjna, mikroklimatyczna, krajobrazowa, rekreacyjna), istotną kwestią jest zarówno ochrona (zachowanie) tych elementów przyrodniczych, jak i rozwój wszelkich form zieleni (w tym: zieleni ulicznej i osiedlowej, żywopłotów, zieleni cmentarnej, alei drzew, zadrzewień śródpolnych, zielonych ścian i in.).

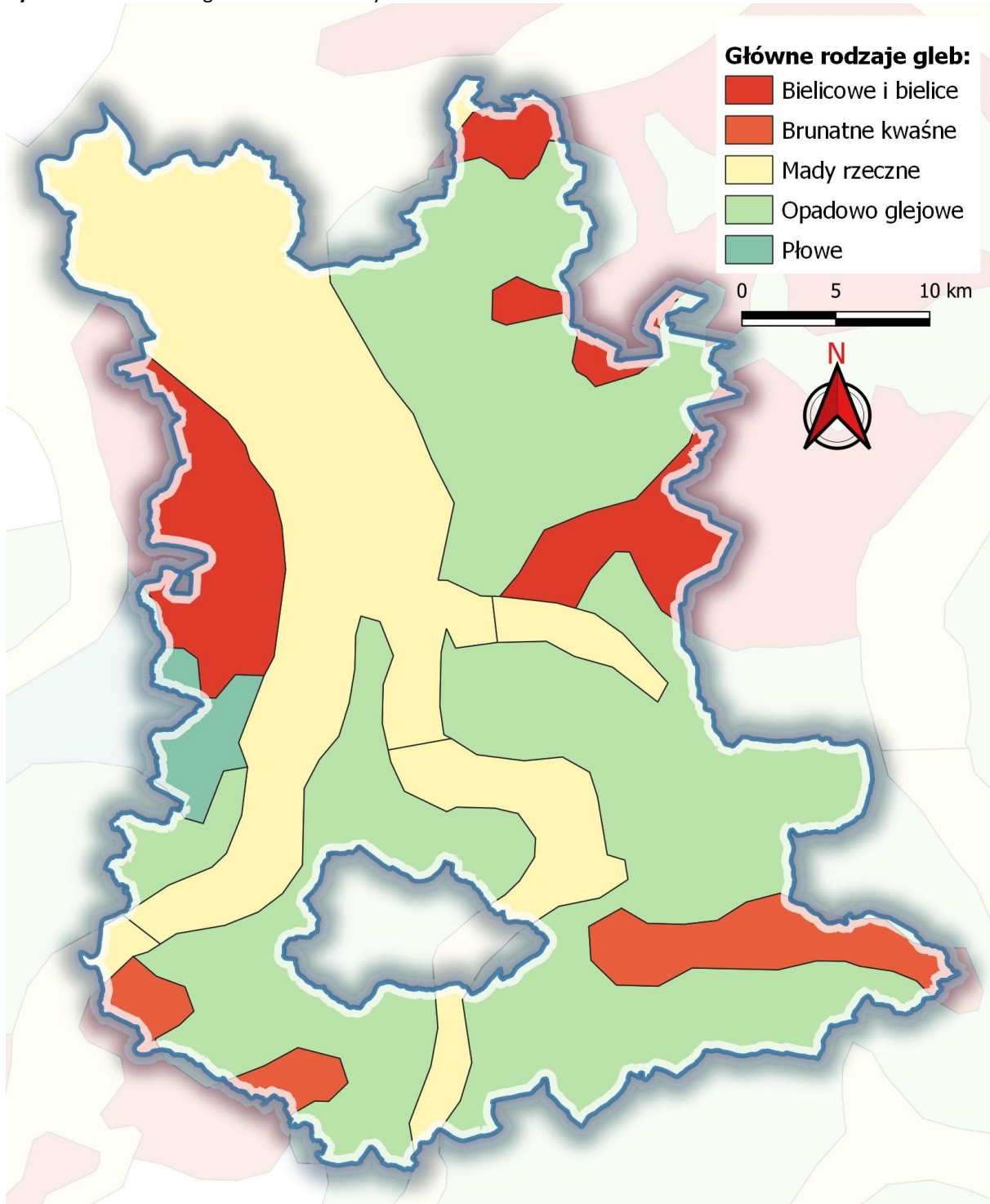
Na terenach zajętych przez zabudowę grunty zostały zdegradowane. Można się spodziewać, że w związku ze stopniowym zwiększaniem obszaru zabudowanego gleb zdegradowanych będzie przybywać. Tereny miast i wsi od wielu lat znajdują się pod wpływem antropopresji związanej głównie z wprowadzeniem zabudowy mieszkaniowej, przemysłowej i komunikacyjnej. W zabudowanej części analizowanego obszaru gleby podlegają przekształceniom mechanicznym, hydrologicznym, geochemicznym i fizyko-chemicznym. Gleby takich terenów cechuje niska wilgotność, wyższe stężenie zanieczyszczeń oraz mniej korzystna struktura i własności fizyczne.

Gleby na obszarze są dość zróżnicowane i dają różne warunki do uprawy i hodowli. Zróżnicowanie gleb na obszarze analizowanych powiatów przedstawiono na ryc. 8 (w oparciu o dane The European Soil Data Centre oraz mapy „Gleby - klasyfikacja genetyczna”, Białośz Stanisław, Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, 1997 r.).

Ryc. 7. Dominujące formy zagospodarowania terenu w granicach gmin SAT (wg Corine Land Cover 2018)

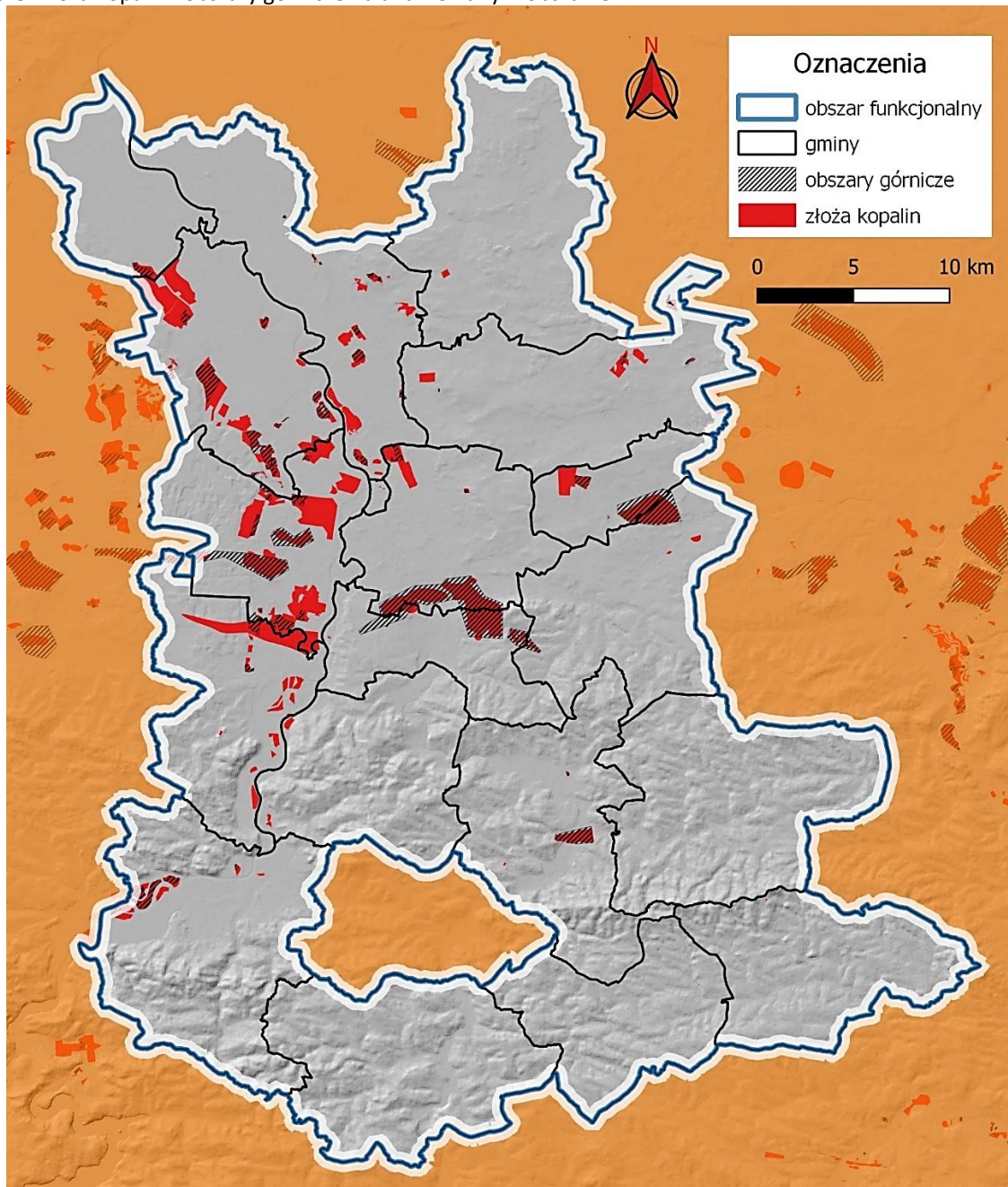

Ryc. 8. Zróżnicowanie gleb na analizowanym obszarze

Obszar SAT jest zróżnicowany pod kątem geologicznym, co jest widoczne m.in. w postaci udokumentowanych złóż kopalin: soli kamiennej, gazu ziemnego i kruszyw naturalnych. Lokalizację złóż i towarzyszących im obszarów górniczych przedstawiono na ryc. 9.

Ryc. 9. Złoże kopalni i obszary górnicze na analizowanym obszarze

V.7. Uwarunkowania przyrodnicze

Środowisko przyrodnicze na terenie analizowanego obszaru jest zróżnicowane przestrzennie. Zróżnicowanie warunków abiotycznych determinuje warunki bytowania roślin i zwierząt o różnorodnych wymaganiach siedliskowych i decyduje o zróżnicowaniu gatunkowym flory i fauny. Miarą zróżnicowania warunków ekosystemowych jest m.in. ukształtowanie terenu, sposób jego zagospodarowania i zróżnicowanie pokrywy glebowej (co przedstawiono na wcześniejszych rycinach), a także m.in. zróżnicowany stopień lesistości, który przedstawiono na poniższej rycinie:

Najcenniejsze przyrodniczo obszary to kompleksy leśne, zbiorniki wodne, tereny mokradeł i bagien, a także doliny rzeczne wraz z towarzyszącymi im ekosystemami. Zostały one objęte różnymi formami ochrony przyrody. W granicach analizowanego terenu występują przede wszystkim:

- 1) rezerваты przyrody: Debrza, Lasy Radłowskie, Panieńska Góra, Styr, Skamieniałe Miasto;
- 2) specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000: Dolny Dunajec (PLH120085), Biała Tarnowska (PLH120090), Ostoja w Paśmie Brzanki (PLH120047), Dębówka nad rzeką Uszewką (PLH120066), Jadowniki Mokre (PLH120068), Ostoje Nietoperzy okolic Bukowca (PLH120020), Liwocz (PLH180046);
- 3) obszary chronionego krajobrazu: OChK Pogórza Ciężkowickiego, OChK Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Jastrzębsko-Żdżarski OChK, Radłowsko-Wierzchosławicki OChK, OChK Doliny Wisły;
- 4) użytki ekologiczne: Wał, Polichty i Jezioro Święcone

- oraz kilkadziesiąt pomników przyrody. Łącznie udział powierzchni objętych ochroną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (bez obszarów Natura 2000) wynosi - według danych GUS - 64,46% ogółu powierzchni obszaru funkcjonalnego.

Ponadto, w granicach analizowanego obszaru ustalono przebieg korytarzy ekologicznych dla dużych ssaków lądowych będących przedmiotem ochrony w obszarach Natura 2000.

Powierzchnia gruntów leśnych na obszarze funkcjonalnym Aglomeracji Tarnowskiej w 2021 roku zajmowała łącznie 31 214,3 ha.

Na ryc. 10 przedstawiono przebieg ww. korytarzy oraz lokalizację najważniejszych form ochrony przyrody.

V.8. Ryzyko wystąpienia podtopień i powodzi

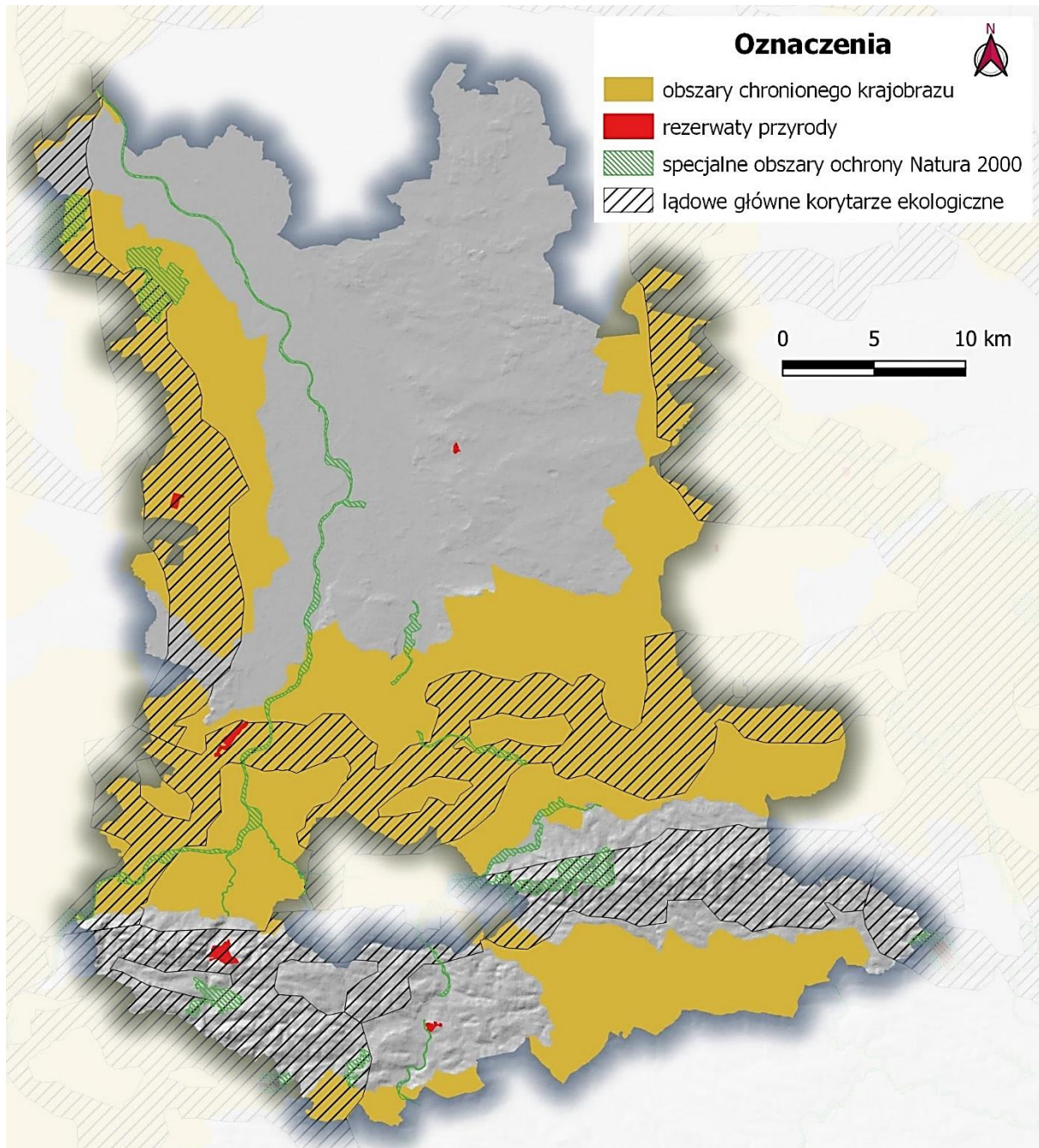
W związku z obserwowanymi zmianami klimatu w Polsce wzrasta zagrożenie wystąpienia suszy atmosferycznej, będącej długotrwałym okresem bezdeszczowym. Coraz częściej doświadczają się coraz dłuższych okresów suszy atmosferycznej, a co za tym idzie niedoborów wody. W ramach prac⁹ towarzyszących przygotowaniu projektu Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy przeprowadzono diagnozę występowania suszy atmosferycznej, rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej oraz sporządzono analizę zagrożenia wszystkimi typami suszy, której wyniki ujęto w heksagonalną siatkę pól podstawowych. Wynik informuje o skali zagrożenia suszą w obrębie każdego oczka siatki. Wyniki ustaleń dot. suszy rolniczej¹⁰

⁹ Stolarska M., Łukasiewicz G. Opracowanie projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy uwzględniając podział kraju na obszary dorzeczy. Podzadanie 1.4: Identyfikacja obszarów zagrożonych suszą, z uwzględnieniem potrzeb wodnych użytkowników i środowiska naturalnego, wraz z analizą rozkładu przestrzennego występowania zjawiska suszy oraz ich hierarchizacja pod kątem wdrożenia działań łagodzących skutki suszy. WIND-HYDRO, Warszawa, 2020.

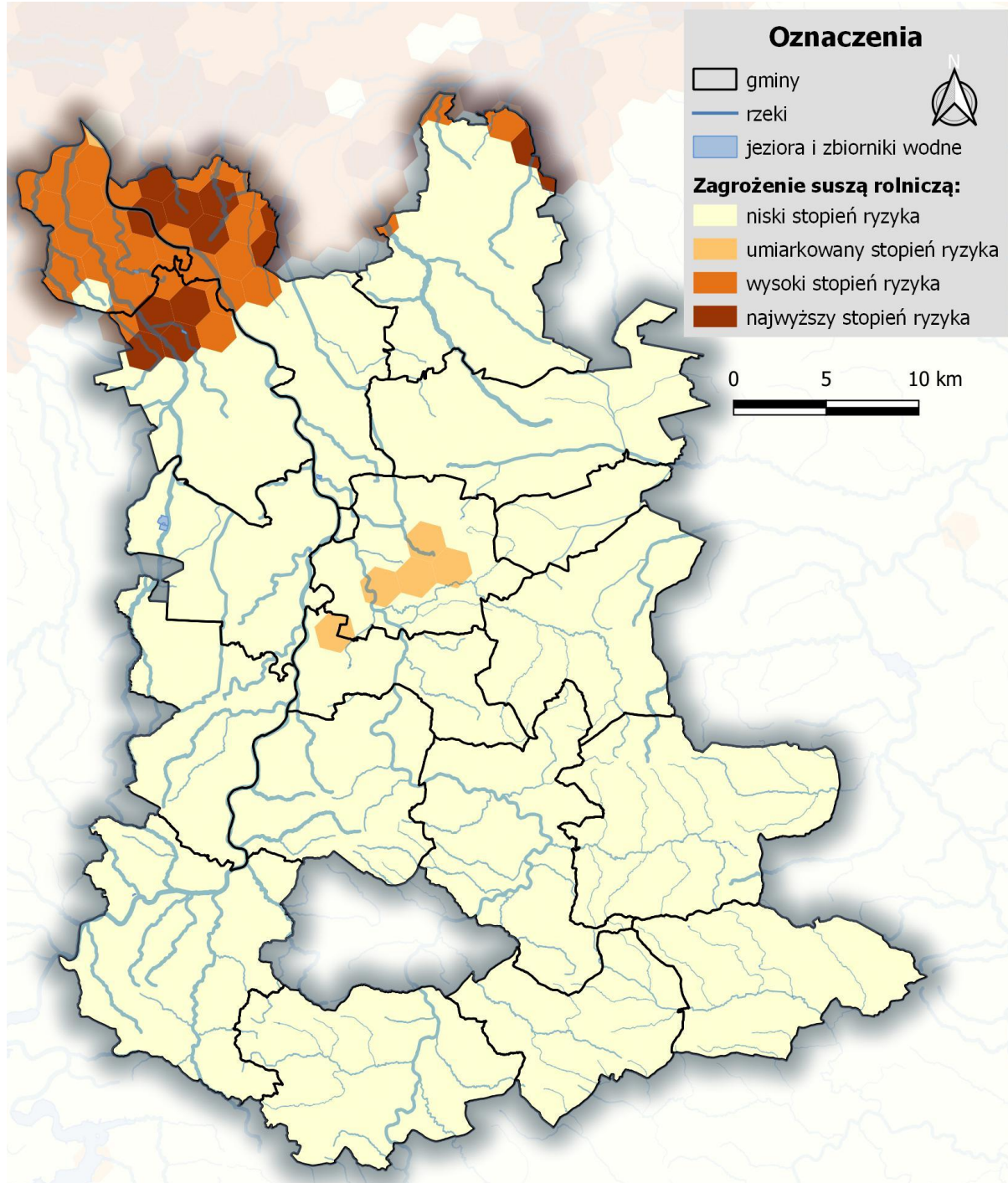
¹⁰ susza rolnicza – to wypadkowa wskaźników roślinnych charakteryzujących ich fenologię oraz niezrealizowanego (przez deficyt opadów) zapotrzebowania na wodę w fazach okresu wegetacyjnego. Warunkiem zaistnienia suszy rolniczej jest wystąpienie zmian w stanie roślinności, tj. wystąpienia objawów stresu wodnego, spadku w biomacie i ograniczeń plonowania. Jest bezpośrednią konsekwencją wydłużającej się suszy atmosferycznej.

wskazują, że w granicach analizowanego obszaru zagrożenie suszą rolniczą jest istotne szczególnie w północnej części, co zobrazowano na rycinie nr 11.

Ryc. 10. Lokalizacja analizowanego obszaru względem głównych obszarowych form ochrony przyrody i lądowych korytarzy ekologicznych dla dużych ssaków

Ryc. 11. Zróżnicowanie stopnia zagrożenia suszą rolniczą na obszarze gmin SAT

Według aktualnych (2022 r.) map zagrożenia powodziowego, które opracowano dla potrzeb aktualizacji Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym, na terenie gmin SAT występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat), średnie oraz niskie (raz na 500 lat). Zdiagnozowane zagrożenie powodziowe występuje przede wszystkim od rzek: Dunajec, Biała, Olszynka, Grabinka i Szwedka. Ponadto, możliwe jest występowanie podtopień w sąsiedztwie dolin rzecznych, które mogą nastąpić na skutek podniesienia się zwierciadła wód

podziemnych. Zasięg ten nie zawsze pokrywa się ze strefą zalewów wód powierzchniowych (powodzi).

Należy dodać, że zasięgi obszarów zagrożonych powodzią i podtopieniami wyznaczono na podstawie badań modelowych wykonanych dla głównych cieków - a zatem aktualnie ustalone zasięgi nie wykluczają możliwości wystąpienia podobnych zjawisk w obrębie mniej istotnych rzek i potoków (choć ich zasięg jest z pewnością mniej istotny). Trzeba też mieć na uwadze ryzyko wystąpienia podtopień ze spływu powierzchniowego, które mogą wystąpić przy intensywnych lub długotrwałych opadach deszczu, zwłaszcza w rejonach o dużym stopniu zasklepienia powierzchni terenu i bez dostatecznie rozbudowanej kanalizacji deszczowej i rozwiązań z zakresu retencji wód. Są to kolejne argumenty przemawiające za zasadnością retencjonowania wód opadowych i roztopowych oraz wskazujące na konieczność podejmowania działań adaptacyjnych stanowiących adekwatną odpowiedź na ryzyko występowania suszy atmosferycznej.

V.9. Uwarunkowania akustyczne

Głównym źródłem hałasu jest ruch pojazdów na drogach publicznych. Ciągły wzrost ilości zarejestrowanych pojazdów powoduje, że hałas drogowy bywa istotną uciążliwością dla mieszkańców. Lokalne znaczenie mają również kolejowe i przemysłowe źródła hałasu.

Warto zaznaczyć, że nie tylko mierzony, ale i subiektywnie odczuwalny przez mieszkańców poziom hałasu związany z funkcjonowaniem zakładów przemysłowych, transportem samochodowym lub urządzeniami wentylacyjnymi i klimatyzacyjnymi może być uznany za niekorzystny i uciążliwy, nawet jeśli dane monitoringowe nie wskazują na przekraczanie dopuszczalnych standardów jakości środowiska (m.in. z tego powodu, że przy sprawdzaniu, czy te standardy są zachowane, muszą być zachowane ściśle określone warunki środowiska dot. m.in. wilgotności lub prędkości wiatru).

V.10. Klimat i jakość powietrza

Analizowany obszar cechuje się klimatem przejściowym, co związane jest z położeniem geograficznym: rejon o charakterze nizinny od strony północnej, rejon o charakterze wyżynno-górskim w części południowej. W obrębie SAT występuje pewne zróżnicowanie lokalnych warunków klimatycznych. Ze względu na rzeźbę terenu możemy wyróżnić klimat dolin rzecznych oraz klimat specyficzny dla terenów równinnych, wysoczyznowych. Swoistym mikroklimatem charakteryzują się również obszary miejskie. Obszar coraz częściej, podobnie jak cała Polska, doświadcza skutków zmian klimatu, będąc narażonym na fale upałów, susze, częste wichury, a także intensywne opady atmosferyczne i gwałtowne burze, przyczyniające się do lokalnych powodzi i podtopień.

Spśród wielu zagrożeń wynikających z postępujących zmian klimatu, szczególne znaczenie mają powodzie i podtopienia, niedobory wody i susze, a także krótkoterminowe

zjawiska: fale upałów i gwałtowne występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych (zwłaszcza nawalne opady deszczu i związane z tym skutki).

W związku z powyższym niezbędne jest uwzględnienie w polityce planowania przestrzennego takich aspektów, jak:

- 1) ochrona przeciwpowodziowa obszarów położonych na terenach zalewowych;
- 2) intensyfikacja ochrony gleb przed erozją, realizacji działań z zakresu małej retencji oraz retencji glebowej, zwłaszcza w lasach i na użytkach zielonych;
- 3) uwzględnianie warunków klimatycznych (zmian temperatury, ulewnych opadów, oblodzenia i silnych wiatrów) w procesie projektowania i budowy kluczowej infrastruktury komunikacyjnej oraz technicznej.

W odniesieniu do jakości powietrza atmosferycznego Główny Inspektorat Ochrony Środowiska corocznie dokonuje oceny zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, tlenkiem węgla, benzenem i ozonem oraz pyłem zawieszonym PM₁₀, PM_{2,5} i zanieczyszczeniami oznaczanymi w pyłe PM₁₀: ołowiem, arsenem, kadmem, niklem i benzo(a)pirenem. Oceny te dokonywane są w odniesieniu do obszarów kraju zwanych strefami. Dla celów takiej oceny województwo małopolskie podzielone zostało na strefy; analizowany obszar przynależy do strefy małopolskiej i strefy „miasto Tarnów”. Dane za rok 2021 odnoszące się do tych stref wskazują na klasę C (najniższą) dla takich zanieczyszczeń, jak pył PM_{2,5}, PM₁₀ i benzo(a)piren.

O poziomie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego decydują trzy główne kategorie źródeł:

- źródła punktowe – emisja zorganizowana z sektorów gospodarki obejmujących: energetykę, ciepłownictwo i przemysł,
- rozproszone źródła komunalno-bytowe – niska emisja z indywidualnie ogrzewanych gospodarstw domowych, najczęściej z obszarów o zwartej zabudowie opalanych węglem kamiennym, zanieczyszczająca powietrze pyłem drobnym: PM₁₀ i PM_{2,5} a także benzo(a)pirenem zawartym w pyłe,
- transport drogowy, czyli emisja liniowa – jej koncentracja ma miejsce w rejonach dróg o największym natężeniu ruchu samochodowego.

VI. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

VI.1. Problemy systemowe

Problemy polityki ochrony środowiska związane są nie tylko z faktycznymi zmianami w środowisku, lecz także z zarządzaniem ochroną środowiska. Zdaniem wykonawcy niniejszej prognozy, za najbardziej dotkliwe problemy w skali kraju można uznać:

- 1) rozproszony system kompetencji organów administracji w dziedzinie ochrony środowiska;
- 2) nadanie niskiego priorytetu aspektom ochrony środowiska i traktowanie ich jedynie jako niezbędnego kosztu rozwoju gospodarczego;
- 3) brak uwzględniania usług ekosystemowych (tj. funkcji i korzyści czerpanych z ekosystemów, np. naturalna retencja, rekreacja, kontrola erozji gleby, regulacja klimatu, woda i żywność, składniki farmaceutyczne) przy opracowywaniu dokumentów strategicznych oraz projektowaniu i funkcjonowaniu przedsięwzięć;
- 4) niepełna integracji polityki rozwoju i planowania przestrzennego z działaniami na rzecz ochrony środowiska.

Wyszczególnione powyżej problemy nie są przypisane indywidualnie do konkretnego sektora działalności, regionu lub miejsca, tym bardziej nie dotyczą pojedynczych instytucji czy projektów.

VI.2. Główne wyzwania ochrony środowiska w analizowanym rejonie

Wśród głównych wyzwań w zakresie ochrony środowiska, które mają znaczenie w rejonie analizowanego obszaru, należy wymienić:

1. Zagrożenie dla stanu ilościowego i jakościowego wód podziemnych w związku z działalnością górniczą i innymi rodzajami antropopresji.
2. Zły stan wód powierzchniowych i zagrożone osiągnięcie ich celów środowiskowych.
3. Podatność wód podziemnych na zanieczyszczenie z powierzchni terenu z uwagi na płytko występujące wody podziemne i umiarkowaną izolację wód podziemnych przed migracją zanieczyszczeń z powierzchni terenu.
4. Zachowanie potencjału usług ekosystemowych obszarów naturalnych i semi-naturalnych.
5. Konieczność ochrony krajobrazu przed chaotyczną zabudową.
6. Postępujące zmiany klimatu wymuszające konieczność wprowadzania przedsięwzięć adaptacyjnych (np. zwiększenie odporności zabudowy na ekstremalne zjawiska pogodowe, dbanie o naturalną retencję w celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia suszy oraz złagodzenia jej objawów, zabezpieczenie zabudowy przed podtopieniami oraz zwiększenie stopnia odporności na zjawiska powodziowe, wprowadzanie wszelkich form zieleni na terenach zabudowanych w celu poprawy mikroklimatu na terenach podatnych na wysokie temperatury).

VI.3. Prognoza zmian zachodzących w środowisku

Zagospodarowany obszar opracowania od długiego okresu podlega trwałemu wykorzystaniu, głównie dla celów rekreacji (ogrody działkowe) oraz mieszkalnictwa i związanej z nim zabudowy o funkcjach towarzyszących (np. drogi, garaże, ogrody przydomowe). W analizowanym rejonie istnieje jednak możliwość budowy nowych budynków mieszkaniowych (tj. w nowych lokalizacjach).

Na analizowanym obszarze spodziewać się można wprowadzania zmian o charakterze porządkowym i usprawniającym/doskonalącym dotychczasowy sposób zagospodarowania terenu; wyrazem tego trendu jest np. dążenie do wprowadzenia zapisów usprawniających kwestie dojazdu do obiektów mieszkaniowych, a także trend związany z wprowadzeniem ustaleń w zakresie rozwoju i uporządkowania funkcji rekreacyjnej.

Powolne zmiany zachodzą w strukturze użytkowania terenów. Oczekiwać można zmniejszenia udziału przestrzeni niezabudowanej wskutek ekspansji zabudowy. Prawdziwym zagrożeniem byłaby urbanizacja chaotyczna, powodująca nie tylko niepożądane skutki ekologiczne, ale także funkcjonalne. Sterowanie tymi procesami jest ważnym zadaniem gminnej polityki zagospodarowania przestrzennego.

Komponentami szczególnie narażonymi na negatywne zmiany są: wody podziemne, wody powierzchniowe, przyroda ożywiona (flora, fauna), krajobraz, a także gleba i powietrze atmosferyczne. Wymienione komponenty środowiska są szczególnie wrażliwe na degradację, a ich ewentualna regeneracja jest długotrwała. Szczególnie wrażliwe na antropopresję są wody podziemne, które na analizowanym terenie w wielu miejscach występują płytko, są hydraulicznie połączone z głębszymi poziomami wodonośnymi oraz z wodami powierzchniowymi. Przede wszystkim jednak nie są one dostatecznie zabezpieczone przed oddziaływaniami z powierzchni ziemi. Wody te są silnie narażone na przenikanie (wraz z wodami opadowymi) zanieczyszczeń obszarowych takich, jak np. wycieki z pojazdów, nawozy i środki ochrony roślin. Wobec powyższego, wysoce pożądanym jest infrastrukturalne zabezpieczenie przed migracją zanieczyszczeń do środowiska gruntowo – wodnego.

W rejonie analizowanego terenu małą odpornością na oddziaływanie antropogeniczne charakteryzują się również obszary w rejonie cieków wodnych oraz tereny zieleni. W dolinach cieków wody gruntowe wraz z wodami powierzchniowymi i istniejącą roślinnością tworzą ściśle powiązany i bardzo wrażliwy na degradację zespół. Zaburzenie funkcjonowania choćby jednego z tych elementów powoduje natychmiastowe niekorzystne zmiany w pozostałych. Z tego względu doliny i obniżenia powinny podlegać szczególnej ochronie. Szkodliwe dla funkcjonowania dolin są przede wszystkim: zasklepienie powierzchni gruntu oraz rolnictwo – stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin.

Elementem charakteryzującym się bardzo wysoką zdolnością do regeneracji jest powietrze atmosferyczne. Do likwidacji jego zanieczyszczenia wystarczy likwidacja źródła emisji substancji zanieczyszczających. W tym aspekcie trzeba wskazać na to, że głównym źródłem zanieczyszczeń mających wpływ na jakość życia mieszkańców jest tzw. „niska emisja”, której źródłem są indywidualne źródła energii cieplnej oraz ruch samochodów (okresowo także emisja związana z pracami rolnymi).

VII. ANALIZA I OCENA ZNACZĄCYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Głównym celem sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko jest odniesienie ustaleń ocenianego dokumentu do polityki ochrony środowiska oraz zasad zrównoważonego rozwoju, a także - o ile jest to możliwe - do ryzyka wystąpienia bezpośrednich oddziaływań na środowisko. Co do zasady prognoza nie jest dokumentem odnoszącym się szczegółowo do indywidualnej oceny poszczególnych przedsięwzięć i zamierzeń inwestycyjnych - zwłaszcza gdy oceniany dokument nie wyznacza techniczno-lokalizacyjnych ram dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (zob. r. II prognozy), nie charakteryzuje tych inwestycji, lecz jedynie podaje ich nazwy (bez dokładnego umiejscowienia w przestrzeni i czasie oraz bez określenia jakichkolwiek parametrów) - taka sytuacja dotyczy analizowanej Strategii. W takim przypadku prognoza oddziaływania na środowisko może jedynie w zgeneralizowany i uogólniony sposób rozważać korzyści i zagrożenia wynikające z realizacji dokumentu strategicznego bądź odstąpienia od tejże realizacji. Miejscem na szczegółową analizę są generalnie postępowania administracyjne dotyczące poszczególnych przedsięwzięć. W tym kontekście przedstawiono ocenę oddziaływania projektu Strategii w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska (mających znaczenie dla ocenianego dokumentu, tj. objętych potencjalnym oddziaływaniem skutków wejścia w życie ocenianego dokumentu). Należy pamiętać, że poziom szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko jest adekwatny do poziomu szczegółowości ocenianego dokumentu.

Charakter prawny Strategii powoduje, że co do zasady skutki jej realizacji będą miały charakter długoterminowy. Oddziaływania te będą się kumulowały z oddziaływaniami będącymi skutkiem wdrażania innych dokumentów strategicznych, np. planu gospodarowania wodami, polityki ekologicznej państwa, programów ochrony środowiska, programów ograniczania niskiej emisji, a także innych planów, programów i przepisów mających znaczenie dla ochrony środowiska. Oznacza to, że brak uwzględnienia jakiegoś aspektu w Strategii nie oznacza, że jest on całkowicie pomijany w polityce ochrony środowiska na danym terenie.

Przedstawiona w dalszej części rozdziału analiza w zakresie oddziaływania na środowisko bazuje na założeniu, że stosowanie zapisów Strategii będzie się odbywać równoległe do wdrażania ustaleń ww. dokumentów strategicznych i aktów prawnych. Ich powiązanie oraz równoległe i równorzędne stosowanie pozwoli na zachowanie wysokiego poziomu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W tym kontekście w sposób szczególny trzeba uwzględnić gminne i powiatowe programy ochrony środowiska, dokumenty z zakresu planowania przestrzennego, PGW, programy ochrony powietrza, Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000.

Analizując przewidywane oddziaływania związane z wdrażaniem ustaleń Strategii, należy oddzielić sferę intencji od faktycznych skutków. Ostatecznie kwestia oddziaływań środowiskowych będzie rozstrzygana na etapie praktycznego zastosowania przepisów o budownictwie, ochronie środowiska, gospodarce wodnej i in.

VII.1. Oddziaływanie na wody powierzchniowe i podziemne

Ustalenia Strategii są korzystne dla ochrony wód powierzchniowych i podziemnych. Zdecydowanie pozytywnie należy ocenić zawarcie w Strategii ustaleń na temat rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, która będzie sprzyjać efektywnemu kierowaniu ścieków do kanalizacji oraz zmniejszy ryzyko potencjalnych strat wody na sieci wodociągowej. Korzystne znaczenie dla środowiska mają również ustalenia dot. rozwoju systemu gospodarowania odpadami – poprawa uwarunkowań infrastrukturalnych będzie sprzyjać możliwości utrzymywania należytej kontroli nad odpadami, dzięki czemu zmniejszy się ryzyko ich spalania lub porzucania w nieodpowiednich miejscach. Podobnie należy ocenić zapisy dot. rozwoju infrastruktury komunikacji publicznej, która będzie sprzyjać ograniczeniu intensywności korzystania z transportu indywidualnego, co będzie pośrednio sprzyjało ograniczeniu emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego i związanej z tym depozycji zanieczyszczeń na powierzchnię gruntu.

Mając na uwadze powyższe, w pełni uprawnione jest postawienie wniosku, że przyjęcie analizowanego dokumentu nie będzie generować negatywnego oddziaływania na środowisko wodne oraz nie będzie kolidować z polityką ochrony wód. Nie stwierdzono ryzyka kolizji ocenianego dokumentu z celami środowiskowymi wynikającymi z dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej). Oceniany projekt Strategii nie zawiera ustaleń mogących zagrozić realizacji tych celów.

Przedstawione w niniejszym podrozdziale tezy oparte są na założeniu, że na etapie planowania, projektowania, realizowania i funkcjonowania konkretnych zadań inwestycyjnych zostanie zapewniony wysoki stopień dbałości o wymagania ochrony środowiska. Może to być zweryfikowane przede wszystkim na etapie postępowań administracyjnych (w tym w szczególności w ramach tych postępowań, którym towarzyszy przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko) powiązanych z merytoryczną środowiskową oceną konkretnego działania lub przedsięwzięcia. Natomiast ustalenia analizowanego Strategii z pewnością sprzyjają zachowaniu odpowiedniego poziomu ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.

VII.2. Strategia a oddziaływanie na klimat i adaptacja do skutków zmian klimatycznych

Oceniany projekt Strategii nie zawiera ustaleń generujących negatywne oddziaływanie na klimat. Korzystne dla klimatu są ustalenia wynikające z ustaleń skutkujących zmniejszeniem energochłonności (i związanej z tym emisji gazów cieplarnianych) oraz wsparciem rozwoju systemu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Ustalenia Strategii będą sprzyjać wyzwaniom wynikającym z konieczności adaptacji do zmian klimatycznych. Bardzo istotne są ustalenia ukierunkowane na poprawę warunków życia ludzi, ze szczególnym uwzględnieniem osób w wieku senioralnym i osób z niepełnosprawnością – te grupy społeczne są najbardziej narażone na skutki zmian klimatu

(np. fale upałów). Chodzi tu w szczególności o projekty dot. komunikacji publicznej i zadania ukierunkowane na dostęp do usług społecznych.

Warto zaznaczyć, że aspekty związane z adaptacją do zmian klimatycznych należy brać pod uwagę nie tylko na szczeblu strategicznym; przede wszystkim należy nadać im dużą wagę przy projektowaniu konkretnych działań inwestycyjnych. Chodzi tu m.in. o konieczność ochrony i zwiększania retencji naturalnej (która jest ograniczana np. w wyniku nowej zabudowy związanej z zasklepieniem powierzchni terenu) oraz praktyczne zastosowanie działań infrastrukturalnych związanych z zagospodarowaniem przestrzeni (stawy retencyjne, powierzchnie biologicznie czynne, skrzynki rozsączające, ukształtowanie terenu w sposób spowalniający odpływ wód opadowych, itd.). Przede wszystkim należy zapewnić ochronę istniejących elementów środowiska sprzyjających zachowaniu naturalnej retencji wodnej w środowisku. Ponadto, możliwe jest zastosowanie specjalnych rozwiązań technicznych i nietechnicznych ograniczających nadmierny i sztucznie przyspieszony odpływ wód opadowych.

W kontekście zmian klimatycznych warto też podkreślić ustalenia dokumentów strategicznych, które mówią o konieczności tworzenia warunków technicznych i ekonomicznych powodujących zmianę nośników energii na mniej uciążliwe dla środowiska. W Strategii uwzględniono rozwój zaopatrzenia w energię ze źródeł odnawialnych.

VII.3. Oddziaływanie na bioróżnorodność i środowisko przyrodnicze

Omawiając oddziaływanie Strategii na środowisko przyrodnicze należy podkreślić, że projektu tego dokumentu i wykonanej dla niego prognozy OOS nie można analizować w oderwaniu od obowiązujących przepisów o ochronie przyrody i o lasach. Należy też uwzględnić wynikające z przepisów przypisanie poszczególnych kompetencji do różnych organów administracji; w przypadku ochrony przyrody, kompetencje te przypisane są m.in. regionalnym dyrektorom ochrony środowiska, starostom, dyrektorom regionalnych dyrekcji lasów państwowych, radom miast i gmin oraz wójtom, burmistrzom i prezydentom.

W Strategii nie zawarto zapisów kolidujących z wymaganiami ochrony przyrody. Oceniany dokument nie będzie generował negatywnego oddziaływania na obszary ochrony przyrody, nie wpłynie też na realizację ustaleń wynikających z planów ochrony, planów zadań ochronnych czy też innych dokumentów dotyczących obszarów objętych prawnymi formami ochrony przyrody. Można zatem uznać, że proponowane zapisy Strategii wpisują się w miejskie, regionalne i ogólnopolskie dokumenty określające zasady polityki ochrony środowiska.

Potencjalne ryzyko negatywnego oddziaływania na bioróżnorodność i środowisko przyrodnicze wiąże się wyłącznie z projektami polegającymi na budowie, rozbudowie i przebudowie obiektów budowlanych (np. infrastruktury kanalizacyjnej). Jeżeli zostaną zachowane przepisy dot. ochrony wód i przyrody (a nie ma podstawy, by zakładać inny scenariusz), to tego typu przedsięwzięcia powinny być zaprojektowane w sposób uwzględniający wymagania dot. hydromorfologii cieków i zbiorników wodnych (tak by

nie pogorszyć istniejącego stanu wód) oraz z zachowaniem chronionych siedlisk przyrodniczych i siedlisk chronionych gatunków.

Analizując ww. zagadnienia, trzeba jednak zwrócić uwagę na następujące aspekty:

1. Strategia nie wskazuje lokalizacji ani zakresu (opisu, charakterystyki) projektów. Nie wiadomo także, które z nich (i w jakim zakresie) mogą ingerować w środowisko przyrodnicze.
2. Przedsięwzięcia infrastrukturalne będą musiały spełniać aktualne wymagania ochrony środowiska (w tym - wymagania wynikające z przepisów o ochronie gatunków i z przepisów dotyczących obszarowych i punktowych form ochrony przyrody). Oznacza to, że zostanie zachowany poziom ochrony środowiska. Będzie to pozytywnym skutkiem zastosowania obowiązujących przepisów dotyczących:
 - 1) oczyszczania wód opadowych (obowiązek ujęcia i oczyszczenia),
 - 2) ochrony akustycznej (obowiązek uwzględnienia terenów podlegających ochronie akustycznej i zastosowanie rozwiązań ukierunkowanych na zachowanie tej ochrony),
 - 3) ochrony gatunkowej zwierząt (np. poprzez rozwiązania ograniczające lub uniemożliwiające wejście zwierząt na drogę, np. przepusty i ogrodzenia),
 - 4) celów ochrony w obszarowych formach ochrony przyrody oraz zasad i zakazów obowiązujących w odniesieniu do tych obszarów chronionych.

Mając na powyższe, uprawnione jest twierdzenie że projekt Strategii nie będzie generował znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko przyrodnicze (choć jednocześnie trzeba stwierdzić, że oddziaływania negatywne mogą się pojawić, jednak Strategia nie daje podstaw do ich zlokalizowania oraz do stwierdzenia, że mogą mieć one charakter znaczący). Oczywiście możliwe są oddziaływania na etapie realizacji przedsięwzięć (np. konieczność zajęcia terenu), niemniej takie aspekty powinny być przeanalizowane na etapie wydawania zgody na realizację przedsięwzięć - na poziomie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko takie zagadnienia są niemożliwe do przeanalizowania w sposób który byłby racjonalny i mógłby prowadzić do udoskonalenia treści (lub zasad wdrażania) ocenianego dokumentu.

W projekcie Strategii nie zawarto zapisów kolidujących z prawnie określonymi wymaganiami ochrony przyrody (w tym - z zasadami ochrony w obszarach objętych ochroną). Ustalenia ocenianego dokumentu nie generują znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary ochrony przyrody, nie wpływają też na realizację ustaleń wynikających z planów ochrony, planów zadań ochronnych czy też innych dokumentów dotyczących obszarów objętych prawnymi formami ochrony przyrody. Żaden z projektów Strategii nie będzie wpływał na funkcjonalność korytarzy ekologicznych.

Podsumowując: mając na uwadze charakter i stopień szczegółowości ocenianego dokumentu - stwierdza się brak prawnej, merytorycznej i systemowej podstawy do przyjęcia, że ustalenia Strategii mogłyby:

- 1) zakładać intencjonalne naruszenie przepisów o ochronie przyrody,

- 2) pogorszyć stan chronionych siedlisk przyrodniczych i siedlisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym stan gatunków, dla których ochrony zostały wyznaczone obszary Natura 2000,
- 3) pogorszyć spójność sieci Natura 2000, integralność obszarów Natura 2000 i łączność ekologiczną pomiędzy prawnie ustanowionymi formami obszarowej ochrony przyrody,
- 4) kolidować z zapisami planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000,
- 5) powodować znaczące negatywne oddziaływanie na obszary Natura 2000,
- 6) prowadzić do naruszenia zakazów obowiązujących w rezerwach przyrody, parkach narodowych, parkach krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu oraz warunków ochrony użytków ekologicznych, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz pomników przyrody.

VII.4. Oddziaływanie na jakość życia i zdrowie ludzi

Ustalenia ocenianego dokumentu zapewniają wysoki poziom dbałości o jakość życia mieszkańców. Wyraża się to w szczególności w ustaleniach dotyczących zadań inwestycyjnych w takich obszarach, jak: transport publiczny, infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna, projekty społeczne i edukacyjne.

Oczywistym jest, że ustalenia Strategii, podobnie jak i wszelkie inne przepisy, nie są w stanie zagwarantować, że oddziaływania antropogeniczne nie będą uciążliwe dla mieszkańców. Ostatecznie kluczowym aspektem pozostaje przestrzeganie obowiązujących przepisów - i tutaj duże znaczenie ma sposób przeprowadzania kontroli spełniania przepisów o ochronie środowiska przez odpowiednie organy administracji publicznej. Naprzeciw ewentualnym problemom związanym z uciążliwościami wychodzą m.in. ustalenia kodeksu cywilnego, które ogólnie mówią o działaniach „zakłócających korzystanie z nieruchomości sąsiednich ponad przeciętną miarę”.

Należy mieć również na uwadze fakt istnienia uprawnień mieszkańców w kwestii ochrony swojego interesu prawnego, które nie kończą się na etapie postępowań administracyjnych w sprawie wydania decyzji zezwalających na realizację przedsięwzięcia. Oprócz możliwości przeprowadzenia kontroli przez odpowiednie organy administracji publicznej (np. wojewódzki inspektorat ochrony środowiska) równie duże znaczenie mają uprawnienia wynikające z kodeksu cywilnego. Warto zwrócić uwagę na fakt, że według art. 144 kodeksu cywilnego, „właściciel nieruchomości powinien przy wykonywaniu swego prawa powstrzymać się od działań, które by zakłócały korzystanie z nieruchomości sąsiednich ponad przeciętną miarę, wynikającą ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia nieruchomości i stosunków miejscowych”. Chodzi tu o aktywne zachowanie lub działanie, które jest podejmowane w ramach wykonywania przysługującego sąsiadowi prawa, równocześnie oddziałujące na sferę cudzego (sąsiedniego) prawa własności. Ustawodawca zakazuje działań (oddziaływanie), których skutkiem jest zakłócanie cudzego prawa. Oddziaływania objęte normą art. 144 kodeksu cywilnego bywają definiowane jako „immisje pośrednie”, tj. uboczny, choć kłopotliwy dla sąsiadów, skutek działania właściciela. Nie stanowią one zamierzonego

oddziaływania na nieruchomości sąsiednie. Oddziaływanie takie jak hałas, drgania, wstrząsy, emisje gazów i pyłów są immisjami pośrednimi. Jeżeli jednak na etapie funkcjonowania inwestycji okaże się, że użytkowanie przedsięwzięć wykracza ponad przeciętną miarę i powoduje istotne negatywne oddziaływania na sąsiednich nieruchomościach, mieszkańcom będą przysługiwały prawa wzywające inwestora do zaprzestania zakłócania ponad przeciętną miarę. Uprawnienia to dotyczy także sytuacji, w której dla danej inwestycji wydano decyzje zezwalające na jej powstanie w ramach których badano m.in. wpływ na środowisko.

VII.6. Oddziaływanie na powierzchnię ziemi

Realizacja zadań związanych z realizacją obiektów budowlanych może doprowadzić do czasowego lub trwałego zajęcia powierzchni ziemi, co spowoduje w pierwszej kolejności pogorszenie warunków glebowych w miejscu realizacji inwestycji. Nie ma podstaw do przyjęcia, że oddziaływania te mogą mieć charakter znaczący (tzn. prognoza nie zawiera ustaleń wskazujących na to, że ewentualne negatywne oddziaływania będą miały charakter znaczący). Odpowiednie rozwiązania w zakresie wyeliminowania, ograniczania i kompensowania potencjalnych negatywnych oddziaływań można zastosować na etapie rozstrzygnięć administracyjnych oraz formułowania warunków realizacji przedsięwzięcia.

Przyjęcie analizowanego dokumentu nie będzie generować znaczących niekorzystnych oddziaływań na powierzchnię ziemi, ponieważ projekt Strategii nie zawiera ustaleń kolidujących z wymaganiami ochrony powierzchni ziemi.

VII.7. Oddziaływanie na krajobraz i dobra kultury

Analizowany projekt Strategii uwzględnia walory kulturowe i turystyczne obszaru objętego jej ustaleniami, a w ślad za tym formułuje ustalenia ukierunkowane na ochronę (i promocję) tych walorów. Strategia nie zawiera działań, które mogłyby generować negatywne oddziaływania na ten komponent środowiska.

VII.8. Oddziaływanie na powietrze i klimat akustyczny

Odpowiednią ochronę akustyczną powinny zapewnić przede wszystkim przepisy o ochronie przed hałasem (i ich stosowanie), które dają szeroki katalog narzędzi możliwych do zastosowania w celu zapewnienia odpowiedniego stanu środowiska. Ponadto, należy pamiętać o obowiązywaniu przepisów mówiących o konieczności zachowania (za wyjątkiem wyłączeń wskazanych w ustawie) standardów jakości środowiska poza granicami terenu, do której podmiot emitujący zanieczyszczenia (i/lub hałas) posiada tytuł prawny oraz nakaz stosowania rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych zapewniających zachowanie standardów jakości środowiska.

Analizowany projekt Strategii nie zawiera ustaleń, które mogłyby pogarszać stan powietrza atmosferycznego oraz klimatu akustycznego. Są w nim za to zawarte cele, kierunki i projekty ukierunkowane na poprawę warunków ochrony tych komponentów środowiska:

- 1) ustalenia związane z transportem publicznym przyczynią się do ograniczenia postępującego wzrostu ruchu samochodowego będącego źródłem emisji zanieczyszczeń gazowo-pyłowych i hałasu;
- 2) ustalenia związane ze wzrostem wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (oraz działania z zakresu edukacji ekologicznej) przyczynią się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń gazowo-pyłowych będących skutkiem spalania paliw kopalnych.

VI.9. Oddziaływania skumulowane z innymi dokumentami strategicznymi

Oddziaływań środowiskowych związanych z wdrażaniem Strategii nie można rozpatrywać w oderwaniu od całościowej polityki ochrony środowiska. Ustalenia ocenianego dokumentu będą wdrażane równolegle z działaniami prośrodowiskowymi wynikającymi w szczególności z:

- 1) Polityki Ekologicznej Państwa 2030 oraz programów ochrony środowiska,
- 2) gminnych, powiatowych i wojewódzkich strategii rozwoju,
- 3) gminnych dokumentów określających zasady planowania przestrzennego,
- 4) PGW i planu zarządzania ryzykiem powodziowym,
- 5) Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych,
- 6) Planu przeciwdziałania skutkom suszy i Programu przeciwdziałania niedoborowi wody,
- 7) Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu;
- 8) prawnych zasad ochrony przyrody w obszarach chronionych.

Większość z tych dokumentów poddano SOOŚ i każdy z nich zawiera ustalenia ukierunkowane na politykę zrównoważonego rozwoju, przy czym wymienione powyżej polityki, plany i programy największy ciężar kładą właśnie na kwestie związane z szeroko rozumianą ochroną środowiska.

Obecnie nie ma w Polsce kompleksowego systemu monitorowania wszystkich presji pod kątem ich wpływu na środowisko i skutków w środowisku. PMS (oraz systemy pozyskiwania wiedzy o stanie przyrody w obszarach chronionych) uwzględnia wyłącznie dane o stanie środowiska, jednak zazwyczaj nie jest to powiązane z danymi o presjach wpływających na ten stan. Najlepiej rozwinięte pod tym względem są systemy zarządzania hałasem (w największych miastach oraz przy głównych drogach i liniach kolejowych) oraz emisją zanieczyszczeń do powietrza (ale jedynie w odniesieniu do przypadków generujących konieczność opracowania programów ochrony powietrza).

Skumulowane oddziaływania generowane przez planowane przedsięwzięcia mogą odnosić się do poszczególnych komponentów środowiska i mogą się wyrażać w pozytywnych lub negatywnych skutkach w środowisku. Charakter, skala i intensywność oddziaływania zależą od koncentracji inwestycji (np. w obrębie cieków lub obszarów chronionych), rodzaju i wielkości przedsięwzięć oraz wrażliwości poszczególnych komponentów środowiska.

Niektóre oddziaływania skumulowane mogą wystąpić na etapie realizacji inwestycji (np. emisja zawiesiny i tymczasowe pogorszenie warunków siedliskowych ichtiofauny) lub na etapie funkcjonowania/eksploatacji przedsięwzięć (np. wpływ na ciągłość biologiczną, wpływ na reżim hydrologiczny i ekosystem).

VII.9. Oddziaływanie transgraniczne

Oceniany projekt Strategii nie będzie generował oddziaływania wykraczającego poza granice Polski, w związku z czym nie ma potrzeby przeprowadzania transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko.

VI.10. Wpływ na środowisko w przypadku odstąpienia od realizacji projektowanego dokumentu

Przyjęcie Strategii może stanowić jeden z ważnych kroków w kierunku wdrażania regionalnej i krajowej polityki ochrony środowiska, gospodarki wodnej i adaptacji do zmian klimatu. Odstąpienie od przyjęcia Strategii byłoby zatem utratą szansy na opracowanie narzędzia sprzyjającego wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju. W związku z powyższym, rekomenduje się przyjęcie ocenianego projektu Strategii oraz uwzględnienie, w miarę możliwości, rekomendacji dotyczących zasad wdrażania ocenianego dokumentu.

Najbardziej istotnym elementem pozostanie jednak praktyczna realizacja ustaleń Strategii, a zatem pozytywna ocena analizowanego dokumentu jest w zasadzie uwarunkowana założeniem, że na etapie indywidualnego planowania, projektowania, realizowania i funkcjonowania konkretnych przedsięwzięć zostanie zachowany wysoki poziom ochrony środowiska uwzględniający zasady wynikające z Strategii.

VIII. PROPOZYCJA ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH

Przez pojęcie rozwiązania alternatywnego należy rozumieć opcję podejmowania innych działań niż pierwotnie planowane, np. o innym charakterze czy skali, ale zapewniających osiągnięcie pierwotnego nadrzędnego celu lub osiągania założonych poziomów wskaźników rezultatu, ale też opcję nie podejmowania danego działania lub nawet modyfikacji celu. Analiza alternatywnych rozwiązań może być zatem prowadzona w odniesieniu do:

- alternatywnych sposobów osiągania celów,
- alternatywnych lokalizacji dla zamierzeń niezbędnych dla osiągania celów,
- alternatywnej skali przedsięwzięcia i sposobów jego realizacji oraz eksploatacji.

Możliwości analityczne w powyższych kwestiach są determinowane stopniem szczegółowości dokumentu poddawanego ocenie. Jeżeli w analizowanym dokumencie nie określa się precyzyjnie ani lokalizacji, ani skali, ani listy przewidywanych do realizacji konkretnych projektów stanowiących wyraz realizacji Strategii, to analiza alternatyw sprowadzać się może jedynie do przeglądu planowanych kierunków działań oraz instrumentów realizacyjnych, w kontekście ich skutków środowiskowych.

Najmniej możliwości formułowania rozwiązań alternatywnych odnosi się do poziomu wizji, misji oraz celów strategicznych i operacyjnych. Kwestia ich doboru jest domeną organów władzy publicznej, która w demokratycznym społeczeństwie dysponuje mandatem prawnym do ich określania. Prognoza oddziaływania na środowisko może w takich wypadkach pełnić funkcję polegającą przede wszystkim na identyfikacji skutków środowiskowych tak sformułowanych celów i na wskazywaniu tych obszarów, gdzie skutki te wydają się być nieakceptowalne z punktu widzenia celów ochrony środowiska.

Z uwagi na fakt, że oceniany projekt Strategii nie wskazuje listy konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych (w rozumieniu UOOŚ), przeprowadzenie szczegółowej analizy alternatyw jest w tej sytuacji w zasadzie niemożliwe. Należy w związku z tym przypomnieć, że dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko wskazuje na potrzebę omawiania „rozsądnych alternatyw” budowanych na podstawie analizy informacji, które mogą być „racjonalnie wymagane” lub wskazania, dlaczego takie alternatywy nie mogły być sformułowane. Obowiązek zidentyfikowania, opisanie i oszacowania rozsądnych rozwiązań alternatywnych musi być odczytywany w kontekście celu dyrektywy, który polega na dopilnowaniu, że wpływ realizacji planów i programów jest uwzględniony podczas przygotowania tych dokumentów i przed ich przyjęciem. Tekst dyrektywy nie precyzuje, co rozumie się pod pojęciem rozsądnego rozwiązania alternatywnego wobec planu lub programu: czy chodzi o alternatywne plany lub programy, czy o alternatywne rozwiązania w ramach planu lub programu (natomiast art. 51 ust. 2 pkt 3b UOOŚ jasno określa, że w prognozie przedstawia się rozwiązania alternatywne w stosunku do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie). W praktyce różne rozwiązania alternatywne w ramach danego planu na ogół będą podlegały ocenie (np. różne sposoby zagospodarowania obszaru w ramach np. planu zagospodarowania przestrzennego). Alternatywne rozwiązanie może zatem stanowić inny sposób osiągnięcia celów planu lub programu.

Ustalenia omawianego projektu Strategii nie prowadzą do wystąpienia negatywnego oddziaływania na środowisko. Strategiczny charakter dokumentu nie pozwala na skonkretyzowane i precyzyjne określenie działań alternatywnych dla jego celów strategicznych. Strategia sama w sobie również nie przedstawia alternatywnych propozycji. Analiza alternatyw jest de facto prowadzona jedynie na etapie opracowywania projektów inwestycyjnych, studiów wykonalności i postępowań administracyjnych, w ramach których prowadzi się analizę zgodności z przepisami (m.in. z zakresu ochrony środowiska).

Skutki środowiskowe podejmowanych działań inwestycyjnych silnie zależą od lokalnej chłonności środowiska lub od występowania w rejonie realizacji przedsięwzięcia tzw. obszarów wrażliwych, dlatego przy realizacji nowych inwestycji należy rozważać warianty alternatywne kierując się w miarę możliwości tym, by wybrać wariant najbardziej korzystny dla środowiska. Jako warianty alternatywne przedsięwzięć (ale nie dokumentów strategicznych) można rozważać: warianty lokalizacyjne, warianty konstrukcyjne, techniczne i technologiczne, warianty organizacyjne czy wariant odstąpienia od realizacji przedsięwzięcia. Oceniany projekt Strategii nie wskazuje lokalizacji i wielkości wspieranych przedsięwzięć. To z kolei uniemożliwia przeprowadzenie analizy ich możliwych racjonalnych wariantów alternatywnych konkretnych działań, których nazwy są podane w treści Strategii.

IX. ŚRODKI ZAPOBIEGAJĄCE ORAZ OGRANICZAJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

Realizacja ustaleń ocenianego projektu Strategii nie spowoduje znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Zgodnie z przedstawionymi wcześniej tezami, realizacja celów strategicznych może skutkować zwiększeniem poziomu ochrony środowiska - zwłaszcza w kontekście oddziaływania kumulującego się z wdrażaniem dokumentów strategicznych z dziedziny ochrony środowiska. Warto podkreślić, że korzystny charakter ocenianego dokumentu przyniesie oczekiwane rezultaty jedynie wtedy, gdy jego ustalenia będą prawidłowo stosowane w rzeczywistości.

Rekomenduje się uwzględnienie następujących propozycji dotyczących minimalizowania wpływu na środowisko:

1. Na etapie wdrażania ustaleń Strategii i tworzenia projektów budowlanych, należy nadać wysoki priorytet kwestii zachowania i rozwoju zróżnicowanych form zieleni, uwzględniającej zmienność sezonową, uwarunkowania infrastrukturalne i przestrzenne oraz funkcjonalne (zieleń ozdobna / zieleń izolacyjna / zieleń funkcjonalna).
2. Zasadnym jest zapewnienie w projektach budowlanych rozwiązań z zakresu retencjonowania wód opadowych i roztopowych (z uwzględnieniem konieczności ich oczyszczenia przed wprowadzeniem do środowiska, o ile będzie to uzasadnione).
3. Na etapie postępowań administracyjnych związanych z wydaniem pozwoleń na budowę i innych decyzji administracyjnych zezwalających na realizację i funkcjonowanie przedsięwzięć, należy nadać wysoki priorytet kwestiom dotyczącym badania zgodności projektów przedsięwzięć z przepisami o ochronie środowiska oraz o warunkach technicznych w budownictwie. Analogiczna rekomendacja dotyczy rozpatrywania zgłoszeń budowlanych (dokonywanych w trybie ustawy Prawo budowlane) oraz zgłoszeń instalacji (dokonywanych w trybie ustawy Prawo ochrony środowiska).
4. Na etapie przeglądów aktualności studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, (cyklicznie przeprowadzanych w trybie art. 32 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym), należy uwzględniać ewentualne zgłoszenia dot. konfliktów środowiskowych, aktualne dane dot. ryzyka występowania suszy i powodzi, wytyczne dotyczące adaptacji do zmian klimatu oraz doświadczenia będące wynikiem obserwacji praktycznego stosowania ustaleń dokumentów strategicznych.

Konsekwencją zastosowania powyższych rekomendacji będzie zapewnienie wysokiego poziomu dbałości o ochronę środowiska oraz adaptacji do zmian klimatycznych. Nie przewiduje się żadnych negatywnych konsekwencji w związku z wdrożeniem powyższych zaleceń.

Warto wspomnieć, że oczywistym rozwiązaniem eliminującym oraz minimalizującym potencjalne negatywne oddziaływanie na środowisko jest obowiązek przestrzegania

przepisów o ochronie środowiska (w tym: przepisów o ochronie gatunkowej oraz zakazów obowiązujących w obszarowych formach ochrony przyrody), gospodarce wodnej, gospodarce odpadami, przepisów z zakresu warunków technicznych w budownictwie oraz z zakresu planowania przestrzennego. Jak wspomniano we wcześniejszej części prognozy, na obecnym etapie ustaleń strategicznych i rozważań w zakresie projektów o charakterze inwestycyjnym racjonalnym jest przyjęcie założenia, że projekty będą realizowane w sposób zgodny z prawem. Oznacza to m.in. konieczność uznania, że zachowane będą przepisy dotyczące obszarowych form ochrony przyrody. Przyjęcie przeciwnych ustaleń (czyli: dopuszczenie sytuacji, w której ustalenia Strategii intencjonalnie naruszałoby te przepisy) urągałoby powadze organu opracowującego dokument strategiczny i naruszałoby powagę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (a przy tym przeczyłoby elementarnym zasadom racjonalnego wnioskowania). Trzeba więc podkreślić, że rolą prognozy oddziaływania na środowisko nie jest formułowanie kompendium wiedzy na temat obowiązku przestrzegania ww. przepisów. Oceniany dokument ma charakter strategiczny, a więc formułowanie w nim szczegółowych ustaleń (np. na temat sposobu prowadzenia prac budowlanych) wypaczałoby istotę planowania strategicznego i urągałoby powadze ustaleń Strategii. Z kolei omawianie takich zagadnień w ramach prognozy byłoby imputowaniem twórcom Strategii, że dopuszczają oni możliwość naruszenia przepisów o ochronie gatunkowej.

Niemniej, wychodząc naprzeciw ewentualnym obawom związanym z przywołanymi powyżej pracami budowlanymi, zasadnym jest wskazanie na następujące środki minimalizujące potencjalne negatywne oddziaływania na etapie prowadzenia różnych prac budowlanych:

- zapewnienie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenie przedsięwzięcia,
- ponowne wykorzystanie zdjętej pokrywy glebowej,
- odtwarzanie zniszczonych elementów przyrodniczych (zob. art. 75 ustawy Prawo ochrony środowiska),
- wykonywanie prac budowlanych w okresach, gdy aktywność flory i fauny jest najmniejsza (tj. co do zasady w okresach jesienno-zimowych),
- używanie sprzętu spełniającego prawne wymagania,
- uszczelnienie nawierzchni placów postojowych dla maszyn, środków transportu, parkingów dla pracowników,
- wyposażenie zaplecza budowy w rozwiązania techniczne uniemożliwiające zanieczyszczenie środowiska gruntowo-wodnego ewentualnymi wyciekami płynów eksploatacyjnych,
- zapewnienie miejsca do gromadzenia odpadów, które będzie zabezpieczało środowisko przed wywiewaniem lekkich frakcji oraz przed wyfukiwaniem niebezpiecznych składników wskutek opadów atmosferycznych,
- wykonywanie prac budowlanych przy pomocy sprawnego, regularnie serwisowanego i konserwowanego sprzętu,
- stosowanie środków ograniczających pylenie (zraszanie placu budowy, plandeki).

Hierarchia działań mających na celu ochronę środowiska zakłada, że w pierwszej kolejności powinny być zastosowane rozwiązania ukierunkowane na unikanie negatywnych oddziaływań i zapobieganie ich wystąpieniu. Jeżeli to jest niemożliwe, to należy minimalizować skalę i skutki oddziaływań. Po wyczerpaniu możliwości ograniczenia oddziaływania do akceptowalnego poziomu, należy zastosować działania kompensacyjne. Każdy z powyższych kroków powinien być ukierunkowany na konkretne ryzyko oddziaływań środowiskowych oraz poddany ocenie pod kątem adekwatności, skuteczności, wykonalności (prawnej, technicznej, środowiskowej) i trwałości w dłuższym horyzoncie czasowym, a także analizie pod względem oddziaływania na środowisko (tak, by działanie minimalizujące wpływ na jeden komponent środowiska, nie powodowało negatywnego oddziaływania na pozostałe komponenty). Zastosowana musi być przy tym zasada przeczności, zasada prewencji i zasada „zanieczyszczający płaci”. Zaprezentowane powyżej podejście znajduje umocowanie w art. 5-7 i 74-75 Prawa ochrony środowiska.

W sposób szczególny należy podkreślić treść art. 75 ust. 3 ww. ustawy, wedle którego „Jeżeli ochrona elementów przyrodniczych nie jest możliwa, należy podejmować działania mające na celu naprawienie wyrządzonych szkód, w szczególności przez kompensację przyrodniczą” (którą ustawa definiuje jako „zespół działań obejmujących w szczególności roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywację gleby, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych”. Powyższe wymaganie mocno wpisuje się w Europejską Strategię Bioróżnorodności, która bardzo dużą wagę nadaje odtworzeniu zdegradowanych ekosystemów. Powyższe oznacza między innymi konieczność nadania priorytetowej rangi zagadnieniom związanym z identyfikacją oddziaływań środowiskowych i ich skutków oraz zapewnieniu rzetelnego i adekwatnego podejścia do działań mających na celu unikanie, minimalizowanie i kompensowanie negatywnych oddziaływań inwestycji będących wyrazem realizacji ocenianego dokumentu.

X. PROPONOWANE METODY ANALIZY ŚRODOWISKOWYCH SKUTKÓW WDRAŻANIA OCENIANEGO DOKUMENTU

Według art. 10 dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, jednym z celów monitorowania wpływu planu lub programu na środowisko jest identyfikacja „nieprzewidzianego niepożądanego wpływu”, co ma zapewnić możliwość „podjęcia odpowiedniego działania naprawczego”.

Wytyczne Komisji Europejskiej dotyczące dyrektywy 2001/42/WE wskazują, że dane zbierane na mocy innego prawodawstwa UE mogą zostać wykorzystane w monitoringu związanym ze strategiczną OOŚ, o ile są one istotne dla danego planu lub programu oraz jego oddziaływania na środowisko.

Art. 10 dyrektywy 2001/42/WE niekoniecznie wymaga bezpośredniego monitorowania znaczącego wpływu na środowisko. Dyrektywa zezwala także na monitorowanie pośrednie, na przykład poprzez czynniki nacisku lub środki łagodzące. Wytyczne Komisji Europejskiej dotyczące ww. dyrektywy wskazują w pkt 8.5, że „jeśli monitoring może być w zadowalający sposób zintegrowany z regularnym cyklem planowania, to nie ma konieczności podejmowania oddzielnych kroków proceduralnych dotyczących jego wykonywania. Monitoring może być na przykład zbieżny z regularną korektą planu lub programu, w zależności od tego, jakie oddziaływanie jest monitorowane, oraz od długości odstępów między korektami”. W sposób oczywisty ma to przełożenie na cyklicznie opracowywane dokumenty.

Należy wziąć pod uwagę, że według ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska gmina powinna posiadać opracowany program ochrony środowiska, z realizacji którego powinien być cyklicznie sporządzany raport. Program ochrony środowiska przedstawia propozycje systemu monitorowania w zakresie ochrony i stanu środowiska naturalnego. Zarówno Strategia, jak i ww. Program będą wdrażane równocześnie, a ich wzajemne ustalenia powinny być z sobą kompatybilne i powinny wzajemnie na siebie oddziaływać wzmacniająco.

Wobec powyższego, monitorowanie wdrażania Strategii będzie wystarczającym narzędziem pokazującym, czy i ew. jak reaguje środowisko na skutki realizacji dokumentów strategicznych (w tym – ocenianego projektu Strategii). W przypadku stwierdzenia, że skuteczność Programu ochrony środowiska jest nieodpowiednia, może nastąpić konieczność zaostżenia zapisów dokumentów strategicznych pod kątem większego uwzględnienia wymagań ochrony środowiska (np. poprzez nadanie im wyjątkowego priorytetu).

Mając na uwadze powyższe, formułuje się następujące rekomendacje w zakresie monitorowania wpływu skutków wdrażania ustaleń Strategii na środowisko naturalne:

1. Zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, co najmniej raz w trakcie kadencji prezydenta należy przeprowadzić ocenę aktualności dokumentów dot. zagospodarowania przestrzennego. W ramach oceny aktualności należy uwzględnić aktualne prognozowane zasięgi terenów zagrożonych

- wystąpieniem powodzi, aktualny stan prawny oraz ustalenia wynikające z dokumentów strategicznych wyższego szczebla (np. plan zagospodarowania przestrzennego województwa) oraz podejmować adekwatne do nowych uwarunkowań działania dostosowawcze.
2. Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska, co 2 lata należy sporządzić raport z wykonania programu ochrony środowiska.
 3. Należy prowadzić pozostałe działania i ewidencje wynikające z obowiązujących przepisów prawnych, takich jak w szczególności:
 - 1) przyjmowanie oraz weryfikowanie zgłoszeń instalacji nie wymagających pozwolenia emisyjnego,
 - 2) wydawanie decyzji nakazujących usunięcie odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania lub magazynowania,
 - 3) nakładanie obowiązku wykonania czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania instalacji lub urządzenia na środowisko,
 - 4) ustanawianie ograniczeń co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, z których emitowany hałas może negatywnie oddziaływać na środowisko,
 - 5) wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów z terenu nieruchomości,
 - 6) występowanie do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o podjęcie odpowiednich działań będących w jego kompetencji, jeżeli w wyniku kontroli stwierdzono naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska lub występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić.

XI. WNIOSKI

Niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko jest dokumentem powstałym dla potrzeb SOOŚ. W konsekwencji, charakter przeprowadzonych analiz jest adekwatny do typu ocenianego dokumentu i nie pozwala na precyzyjną ocenę konkretnych oddziaływań środowiskowych. Tym samym, za właściwe uznano skupienie się przede wszystkim na poszukiwaniu odpowiedzi na temat tego, czy dokument będący przedmiotem oceny jest zgodny z celem, któremu ma służyć, oraz czy jest adekwatny do problemów ochrony środowiska oraz celów środowiskowych wynikających z przepisów i dokumentów strategicznych.

Przeprowadzona w niniejszej prognozie analiza pozwoliła na postawienie następujących wniosków:

1. Rekomenduje się przyjęcie ocenianego dokumentu oraz uwzględnienie, w miarę możliwości, rekomendacji dotyczących zasad wdrażania jego ustaleń.
2. Zawartość projektu Strategii może być uznana za wystarczająco adekwatną do problemów ochrony środowiska (z uwzględnieniem ram prawnych wynikających z obowiązujących przepisów), bowiem uwzględnia kluczowe aspekty środowiskowe; dokument czyni zadość gminnej i regionalnej polityce ochrony środowiska i może sprzyjać osiągnięciu celów środowiskowych (w tym - celów wynikających z obowiązujących programów ochrony środowiska oraz dokumentów regulujących zasady zagospodarowania przestrzennego).
3. Pozytywny charakter oddziaływań ocenianego dokumentu będzie się kumulował z dalszym wdrażaniem dokumentów strategicznych i przepisów dedykowanych ochronie środowiska.
4. Rekomenduje się nadanie dużego znaczenia sposobowi wdrażania ustaleń Strategii.

XII. WYKORZYSTANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Bar M., Jendrośka J., Okraśiński K., „Powiązania Ramowej Dyrektywy Wodnej (2000/60/WE) z Dyrektywą w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (2001/42/WE)”, Wrocław, 2013.
2. Bródka S. (red.), „Praktyczne aspekty ocen środowiska przyrodniczego”, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2010.
3. Charakterystyka wód podziemnych zgodnie z zapisami załącznika II.2 Ramowej Dyrektywy Wodnej (Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, 2013.
4. Dane Inspekcji Ochrony Środowiska opracowane w ramach i dla potrzeb Państwowego Monitoringu Środowiska.
5. Kistowski M., „Wybrane aspekty metodyczne sporządzania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko przyrodnicze”, [w:] „Człowiek i Środowisko” 26(3-4)/2002.
6. Kistowski M. i Korwel-Lejkowska B. (red.), „Waloryzacja środowiska przyrodniczego w planowaniu przestrzennym”, Problemy Ekologii Krajobrazu, vol. 19, 2007.
7. Łyp B., „Cywilizacyjne zanieczyszczenia wód podziemnych w Polsce”, Wydawnictwo Seidel-Przywecki Sp. z o.o., Warszawa 2019.
8. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce (Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, 2017.
9. Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment, Komisja Europejska, 2013.
10. Integrating Ecosystem Services in Strategic Environmental Assessment: A guide for practitioners, United Nations Environment Programme, 2014.
11. Majewski W., Walczykiewicz T. (red.), „Zrównoważone gospodarowanie wodami oraz infrastrukturą hydrotechniczną w świetle prognozowanych zmian klimatycznych”, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy, 2012.
12. Mapy hydrograficzne, sozologiczne, geośrodowiskowe i inne (w tym: geoportale oraz dane udostępnione za pośrednictwem serwisów WMS) oraz komentarze do map hydrograficznych, geośrodowiskowych i sozologicznych.
13. Ocena wpływu zmian klimatu na różnorodność biologiczną oraz wynikające z niej wytyczne dla działań administracji ochrony przyrody do roku 2030, Fundeko, 2012.
14. Opracowanie analizy presji i wpływów zanieczyszczeń antropogenicznych w szczegółowym ujęciu wszystkich kategorii wód dla potrzeb opracowania aktualizacji programów działań i planów gospodarowania wodami, IMGW-PIB, 2013.
15. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016.
16. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym, 2016.
17. Pyszny K., Przybyła Cz., „Systemy informacji przestrzennej w strategicznych ocenach oddziaływania na środowisko”, 2016.

18. Pyszny K., „Możliwości wykorzystania narzędzi GIS w opracowaniach ekofizjograficznych i strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko”, w: „Problemy planistyczne - Jesień 2016”, Poznań 2016.
19. Solon J., Borzyszkowski J. et.al., *“Physico-geographical mesoregions of Poland - verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data”* w: *Geographia Polonica*, vol. 91, no. 2, 2018
20. Wdrożenie dyrektywy 2001/42 w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, Komisja Europejska, 2003.
21. Witczak S. (red.) i in., „Mapa wrażliwości wód podziemnych na zanieczyszczenie. Plansa 1: Podatność wód podziemnych pierwszego poziomu wodonośnego na zanieczyszczenia z powierzchni terenu”, Ministerstwo Środowiska, 2011 r.
22. Wytyczne dotyczące najlepszych praktyk w zakresie ograniczania, łagodzenia i kompensowania procesu zasklepienia gleby, Komisja Europejska, 2012 r.
23. Wytyczne dotyczące zasad i zakresu uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych, Rada Ministrów, 2002 r.

XIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko jest projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska (dalej: Strategia). Prognoza została opracowana dla potrzeb przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Została w niej przedstawiona analiza środowiskowych skutków wdrożenia ustaleń Strategii.

Informacje o zawartości projektowanego dokumentu

Strategia odnosi się do obszaru funkcjonalnego, który obejmuje 18 jednostek terytorialnych, którymi są miasta i gminy Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska (dalej: SAT): Tarnów (gmina miejska i gmina wiejska), Dąbrowa Tarnowska, Ciężkowice, Radłów, Ryglice, Tuchów, Wojnicz, Zakliczyn, Żabno, Lisia Góra, Pleśna, Rzepiennik Strzyżewski, Skrzyszów, Szerzyny, Wierzchosławice i Wietrzychowice.

Celem nadrzędnym analizowanej Strategii jest zrównoważony rozwój Aglomeracji Tarnowskiej w oparciu o posiadane potencjały i synergię. Przypisano mu 3 cele strategiczne:

1. Rozwinięta infrastruktura społeczna oraz dostęp do wysokiej jakości usług.
2. Rozwój zmierzający do zeroemisyjności, zasobooszczędności i gospodarki obiegu zamkniętego.
3. Ochrona środowiska, transformacja energetyczna oraz adaptacja do zmian klimatu.

Realizacji tych celów mają służyć cele szczegółowe oraz wynikające z nich „projekty zintegrowane”. Cele i działania Strategii przedstawiono w tabeli nr 1 (str. 13). Wyrazem ich realizacji mają być „projekty zintegrowane” - przedstawiono je w tabeli nr 2 na str. 14-18.

Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu wspólnotowym, krajowym i regionalnym

W Prognozie dokonano analizy wielu dokumentów strategicznych, w których ustanowione są cele polityki w zakresie ochrony środowiska. Dokumenty te zawierają wiele różnorodnych ustaleń w zakresie ochrony poszczególnych komponentów środowiska. Najważniejsze wynikające z nich cele strategiczne w zakresie ochrony środowiska są następujące:

1. Powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji funkcji ekosystemu oraz przywrócenie ich w możliwie największym stopniu.
2. Powstrzymanie pogarszania stanu wód oraz osiągnięcie ich dobrego stanu.
3. Utrzymanie oraz poprawa komfortu i jakości życia ludzi.
4. Przeciwdziałanie degradacji gleb.
5. Ograniczanie emisji zanieczyszczeń i poprawa lub utrzymanie poziomów jakości powietrza, nie stanowiących zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego.

6. Przeciwdziałanie zmianom klimatu i ograniczanie negatywnych skutków tych zmian, w tym - adaptacja do zmian klimatycznych.
7. Ochrona klimatu akustycznego oraz ograniczanie emisji hałasu.
8. Zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi.
9. Ochrona i odbudowa wartości krajobrazowych.
10. Ochrona i ograniczanie negatywnego wpływu na zabytki i dobra materialne.
11. Rozwój gospodarki zasobooszczędnej, niskoemisyjnej i niskoodpadowej.

Analiza zgodności ocenianego dokumentu z polityką ochrony środowiska

Analizowany projekt Strategii uwzględnia cele strategiczne dotyczące ochrony środowiska, gospodarki wodnej i adaptacji do zmian klimatycznych. Dokument pozostaje zgodny z polityką wpisaną do planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego. Nie zidentyfikowano kolizji pomiędzy strategicznymi ustaleniami polityk środowiskowych a treścią Strategii.

Analiza uwarunkowań środowiskowych

Kluczowe uwarunkowania środowiskowe, ważne z punktu widzenia oceny Strategii, są następujące:

1. Krajobraz gmin SAT jest zróżnicowany i obejmuje zarówno tereny naturalne, jak i obszary przeobrażone antropogenicznie przez drogi publiczne, tereny zurbanizowane oraz rolnictwo.
2. W analizowanym obszarze występują przekroczenie norm zanieczyszczenia powietrza i wód powierzchniowych.
3. Aspektem wymagającym szczególnej ochrony jest jakość życia mieszkańców (w tym: stan powietrza atmosferycznego, odpowiedni poziom tła akustycznego), środowisko przyrodnicze oraz wody podziemne i powierzchniowe.
4. Analizowany obszar położony jest w dorzeczu Wisły. Część terenu jest zagrożona powodzią, a w północno-zachodniej części istotnym problemem jest ryzyko występowania suszy.
5. Analizowany obszar charakteryzuje się zróżnicowanym stopniem zagrożenia wód podziemnych.
6. Wśród źródeł antropopresji na środowisko należy wymienić:
 - 1) niską emisję - tj. emisja pyłów i szkodliwych gazów na niskiej wysokości, pochodzących z ruchu pojazdów oraz indywidualnych źródeł energii cieplnej,
 - 2) postępującą zabudowę terenów naturalnych i półnaturalnych,
 - 3) działalność przemysłową,
 - 4) zabudowę komunikacyjną (drogi, linie kolejowe), która stanowi źródło emisji hałasu i zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu

Wśród głównych wyzwań w zakresie ochrony środowiska w rejonie analizowanego obszaru wymienić należy:

1. Pełniejsze wykorzystanie potencjału usług ekosystemowych (kształtowanie mikroklimatu, oczyszczanie powietrza, ochrona przed hałasem, izolacja budynków, retencja wód opadowych, cień, ochrona przed przesuszeniem, ochrona przed wiatrem, walory estetyczne) możliwych do uzyskania dzięki zwiększeniu udziału zieleni niskiej i wysokiej w rejonie (i w obrębie) zabudowy.
2. Zapewnienie wysokiego poziomu ochrony wód podziemnych z uwagi na ich płytkie występowanie i niewystarczającą izolację poziomów wodonośnych przed migracją zanieczyszczeń z powierzchni terenu.
3. Uniemożliwienie wykorzystywania paliw nieprzyjaznych środowisku naturalnemu.
4. Zwiększenie stopnia ochrony przed hałasem wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych.
5. Zapewnienie estetyki krajobrazu miejskiego.
6. Kształtowanie przestrzeni sprzyjającej rozwojowi transportu publicznego, pieszemu i rowerowemu.
7. Pełniejsze wykorzystanie potencjału możliwości wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

Analiza i ocena znaczących oddziaływań na środowisko

Ustalenia ocenianego projektu Strategii nie doprowadzą do wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Kluczowe ustalenia prowadzą się do następujących zagadnień:

1. Oceniany projekt Strategii zawiera zapisy sprzyjające zachowaniu obecnemu poziomowi zabezpieczeń środowiska przed degradacją.
2. Nie zidentyfikowano takich zapisów Strategii, które mogłyby wywołać znaczące uciążliwości dla mieszkańców.
3. Nie zidentyfikowano takich zapisów Strategii, które doprowadziłyby do możliwości powstania znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko.

Wpływ na środowisko w przypadku odstąpienia od realizacji projektowanego dokumentu

Przeprowadzona analiza wykazała, że Strategia z pewnością może sprzyjać realizacji celów środowiskowych wynikających ze współczesnej polityki ekologicznej każdego szczebla – jednak aby tak się stało, niezbędne jest nadanie wysokiej wagi aspektom prośrodowiskowym na etapie projektowania poszczególnych inwestycji i zatwierdzania projektów budowlanych.

Wnioski i rekomendacje

Wdrożenie ustaleń ocenianego dokumentu nie spowoduje znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Rekomenduje się przyjęcie ocenianego projektu Strategii.

OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY

Zgodnie z wymogiem art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f oraz art. 74a ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, jako autor prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska - oświadczam, że spełniam wymagania, o których mowa w art. 74 ust. 2 ww. ustawy:

- 1) ukończyłem studia pierwszego stopnia z zakresu nauk przyrodniczych (na kierunku „ochrona środowiska” - Uniwersytet Wrocławski) oraz studia drugiego stopnia z zakresu nauk technicznych (na kierunku „inżynieria środowiska” - Politechnika Wrocławska),
- 2) posiadam 18-letnie doświadczenie pracach w zespołach przygotowujących raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i prognozy oddziaływania na środowisko (brałem udział w przygotowaniu ponad 70 raportów i prognoz oraz ponad 100 ekspertyz z zakresu wpływu na środowisko).

Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Świdnica, 17.07.2023 r.

Krzysztof Okrasiński

